

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Petr Goj

Schopenhauer a současná feministická filozofická reflexe ženy

Olomouc 2013

vedoucí práce: Prof. PhDr. Josef Oborný, Ph.D.

Bibliografický záznam

Goj, Petr. *Schopenhauer a současná feministická filozofická reflexe ženy*. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd, 2013. 51 s. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Josef Oborný, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce s názvem *Schopenhauer a současná feministická filozofická reflexe ženy* se zaměřuje na osobu Arthura Schopenhauera, jeho základní filozofické myšlenky a neobyčejně rozporuplný vztah k ženskému pohlaví. První kapitola je stručným popisem základních principů filozofie jeho předchůdců a inspirátorů – Platóna, Immanuela Kanta a filozofie staré Indie. Druhá kapitola je úvodem do filozofie Arthura Schopenhauera. Je zaměřena na problém světa jako vůle, představy a vůli k životu. Třetí kapitola obsahuje životní peripetie a negativní vliv jeho matky, jež se podílel na formování jeho charakteru a útočném postoji k ženám. Metafyzikou pohlavní lásky je prostoupena kapitola čtvrtá, v níž je dán prostor i lásce jako fenoménu ve světě Arthura Schopenhauera a Platóna. Kapitola též obsahuje přehled zřetelů, které formují náklonnost k opačnému pohlaví. V poslední, páté kapitole, se zaměřujeme na Schopenhauerův postoj a názor na ženy. Je zde uvedena i krátká analogie k Platónovu postavení ženy v ideálním státu. Celá práce je koncipována tak, aby jednotlivé stěžejní myšlenky do sebe zapadly, poskytly čtenáři základní, ale bezpodmínečně nutný přehled Schopenhauerovi filozofie, která vyústila v jeho nesnášenlivý postoj k ženám. A právě ženskému pohlaví jsou věnovány, ať již přímo či nepřímo, kapitoly tři, čtyři a pět.

Annotation

The bachelor thesis *Schopenhauer and contemporary feminist philosophical reflection of women* focuses on the person of Arthur Schopenhauer, his basic philosophical ideas and extremely ambivalent relationship with the female gender. The first chapter is a brief description of the basic principles and philosophy of his predecessor inspirers - Plato, Immanuel Kant and Indian philosophy. The second chapter is an introduction to the philosophy of Arthur Schopenhauer. It focuses on the idea of the world as will, idea and will to live. The third chapter contains the vicissitudes of life and the negative influence of his mother, who was involved in the formation of his character and the offensive attitude toward women. Metaphysics of sexual love is imbued with the fourth chapter in which space is given to love as a phenomenon in the world of Arthur Schopenhauer and Plato. Chapter also provides an overview of considerations that form the affection to the opposite sex. In the last, third chapter, we focus on Schopenhauer's attitude and opinion on women. There is also mentioned a short analogy to the position of women in Plato's ideal state. Whole thesis is designed so that each pivotal idea fit into the other and gives the reader basic but absolutely essential overview of Schopenhauer's philosophy, which resulted in his intolerant attitude towards women. To female gender are dedicated, whether directly or indirectly, chapter three, four and five.

Klíčová slova

Arthur Schopenhauer, Platón, vůle, láska, žena

Key words

Arthur Schopenhauer, Plato, will, love, women

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Schopenhauer a současná feministická filozofická reflexe ženy vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 17. dubna 2013

Petr Goj

Děkuji svému vedoucímu, Prof. PhDr. Josefu Obornému, Ph.D., za příkladné vedení bakalářské práce, cenné připomínky a rady.

Obsah

Úvod	9
1. Předchůdci a inspirátoři Arthura Schopenhauera	11
1.1 Indické myšlení.....	11
1.2 Immanuel Kant	13
1.3 Platón	15
2. Filozofie Arthura Schopenhauera	18
2.1 Svět jako představa.....	18
2.2 Svět jako vůle	21
2.2.1 Vůle k životu	22
3. Život a formování charakteru Arthura Schopenhauera	26
4. Pohlavní láska v díle Arthura Schopenhauera	32
4.1 Láska.....	32
4.2 Metafyzika pohlavní lásky.....	34
4.3 Zřetele formující náklonnost opačného pohlaví	36
4.3.1 Absolutní zřetele	36
4.3.2 Relativní zřetele.....	38
5. Žena v myšlení Arthura Schopenhauera	41
5.1 Schopenhauer o ženách	41
5.2 Ženy v ideálním státě.....	45
Závěr.....	47
Resumé.....	49
Použitá literatura	50

Úvod

Nesmírně přínosným shledáváme dědictví Arthura Schopenhauera v názoru nazírání na tento svět. Svými radikálními myšlenkami přispěl k rozvoji metafyziky a zasadil se o nový pohled v názoru na chápání základních filozofických otázek. Zajímavým se jeví též jeho postoj k ženskému pohlaví. Neutuchající kritika žen vyvstávala z jeho životních peripetií, rozporuplného charakteru a v neposlední řadě negativního postoje k jeho matce. Popsat a shrnout myšlenky, které se týkají vztahu k ženám, je hlavním cílem této práce. Dává si za úkol podat uspokojivý pohled na otázku, co znamenala v Schopenhauerově životě láska, jak se stavěl k ženám a jakým způsobem, podle našeho myslitele, docházelo k hledání ideálního partnera. Vzhledem k tomu, že pro dokonalé pochopení jeho názorů a myšlení je rozsah této práce nedostačující, zaměříme se zde pouze na ty stěžejní problémy, jejichž znalost je bezpodmínečně nutná k vytvoření si představy o jeho myšlenkovém systému. Práce je napsána tím způsobem, aby každá kapitola poskytovala čtenáři uspokojivý a dostatečný přehled důležitých názorů a myšlenek Arthura Schopenhauera, které po přečtení práce utvoří konsolidovaný celek filozofického myšlení, jež vyvrcholí osobitým pohledem na ženské pohlaví a neúnavnou kritikou jejich samotné existence.

Na začátku práce je prostor věnován Schopenhauerovým předchůdcům a inspirátorům – Platónovi a Immanuelu Kantovi. Na prvních stranách není opomenuto ani myšlení staré Indie, kterou Schopenhauer obdivoval a nejednou z jejich Upanišád vycházel. Značná část práce čtenáři osvětluje pohled na svět jako vůli a představu. Na tomto místě je zmíněna i role génia a vliv věty o dostatečném důvodu. Třetí kapitola je věnována jeho rodičům. Tito lidé měli nemalý vliv na formování jeho charakteru. Hlavně osoba jeho matky v něm postupem času začala vyvolávat negativní postoj nejen na ni samotnou, ale i na celé ženské pokolení. Důležitou částí je pasáž obsahující metafyziku lásky. Zde je zodpovězena otázka, jakým způsobem dochází podle Schopenhauera k nalézání ideálního protějšku. Závěrečná část je souhrn jeho nesnášenlivých projevů vůči ženě. V určitých pasážích práce se objevují názory a myšlenky Platóna, které k naší problematice shledáváme velmi přínosnými. Největší prostor je mu věnován u srovnávání pojetí lásky a v závěrečné pasáži o ženě, kde na příkladu ideálního státu je brán jako opačný pól k Schopenhauerovi. Přesto, že Platón patřil k Schopenhauerovým oblíbeným, v názoru na ženu a lásku se výrazně odlišovali.

Zdroje, použité k psaní této práce, bychom mohli rozdělit do dvou skupin. V místech, kde se mluví o Platónovi, jsme vycházeli především z díla *Symposion* a *Ústavy*. Pro vysvětlení filozofie Arthura Schopenhauera nám byli inspirací jeho knihy – především *Svět*

jako vůle a představa, Metafyzika lásky a hudby a pamflet O ženách. Z autorů, kteří se Schopenhauerem zabývali, jsme neopomenuli vycházet z Matthewse, W. Abendrotha a J. L. Fischera. Svěbytné místo v práci zaujala i kniha častého komentátora Arthura Schopenhauera, myslitele, Thomase Manna.

Podobné téma není zpracovááno hojně. Autoři prací o Arthuru Schopenhauerovi se zabývají spíše problémem vůle, etiky nebo smrti, ale žena v očích Schopenhauerových, je bohužel opomíjena, přestože svými postoji ovlivnil např. Friedricha Nietzscheho nebo podnítil vznik feministického hnutí. V dalším výzkumu by sehrávali důležitou roli poznatky, kde by byla srovnávána Schopenhauerova koncepce metafyziky lásky s evoluční biologii nebo uplatnění žen ve společnosti 21. století.

1. Předchůdci a inspirátoři Arthura Schopenhauera

1.1 Indické myšlení

Schopenhauer se začal díky Friedrichu Majerovi brzy seznamovat s východní filozofií, zejména s Upanišádami. Podle něj v těchto textech vznikali ty nejoriginálnější myšlenky, ze kterých vyzařuje pravá duchovnost. „*Jednou, téměř pokorně, napsal, že kdyby Upanišády, Platón a Kant neozářili jeho intelekt svými paprsky, nemohla by jeho filozofie zapustit kořeny.*“¹

První zárodky filozofického myšlení se objevují v otázkách, zda se za množstvím bohů neskrývá jediný základ světa. Nevznikl celý svět právě z nějakého prazákladu? Myšlenka jednoty se stala důležitým tématem indické filozofie. Hledání prazákladu, na němž spočívá svět a ze kterého vznikl, je vylíčeno v jednom z hymnů o stvoření. „*Tedy nebylo nebytí a rovněž bytí, nebyl tu vzduch a nebe nad ním. Kdo střežil svět a kdo jej objímal? Kde byla propast a kde oceán? Tehdy nebyla smrt a rovněž nebyla nesmrtelnost, nebyla noc a zářivý den. Jenom dech jednoho a jiného vál počátkem. A celý svět byl ukryt tmou, oceán bez jasu vhroutěn v noc, když jedno moci žhnoucího varu vzešlo ze své schránky. A z něho pak jako jádro poznání nejprve vzešla láska; mudrci, kteří zkoumali hnutí srdce, shledaly kořeny v bytí a nebytí. Ale jakmile počali měřit: co bylo nahoře a co bylo dole? – Zárodky množící se síly, sebeklad dole a puzení nahoře.*“²

Pesimismus je v Upanišádách zřetelně zastoupený. Jsou v přímém kontrastu k náladě hymnů starověké doby, jež se obracely k tomuto světu. Vypráví se v nich o králi, který opustil svou zemi a odešel do lesů, aby tam zkoumal záhadu života. Po nějaké době se k němu přidal jistý mudrc, kterého král požádal, aby mu sdělil své vědění. „*Po určitém zdráhání vědoucí mudrc pravil: „Důstojný! Jak můžeme v tomto páchnoucím těle, složeném z kostí, kůže, šlach, morku, masa, slzí, mázdry, slizu, lejna, moči, žluči a mízy, prožívat nějakou radost? Jak můžeme v tomto těle, obtíženém vášní, hněvem, žádostí, šílenstvím, strachem, odloučením milujících, připoutáním k tomu, co nemilujeme, hladem, žízní, stářím, nemocí a podobně, prožívat nějakou radost?“³ Rostliny, stromy, celý tento svět je pomíjivý. „*Obrovská moře vysychají, horstva se hrouť, Polárka kolísá, lana se trhají ve větru, země se propadá... Jak můžeme ve světě, v němž se toto vše přihází, prožívat nějakou radost? A přitom**

¹ MATTHEWS, J. *Schopenhauerova vůle*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s.r.o., 2002. 106 s. ISBN 80-7319-012-5

² STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filosofie*. 8. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 29 s. ISBN 978-80-7195-206-0

³ Tamtéž, 32 s.

ten, kdo je jí syt, se musí stále navracet zpět.“⁴ Základním motivem indického myšlení je tedy takovéto strastiplné pochopení světa. Jak ve vývoji jednotlivce, tak i ve vývoji celého lidstva můžeme pozorovat, jak po počátečním mladickým okouzlení životem, přichází zralost, stále silněji prohlédající pomíjivost a pochybnou hodnotu všeho pozemského.

Pokud je přístup k podstatě světa v našem nitru, pak nemá poznávání reality žádnou cenu. Svět věcí v čase a prostoru, není vlastní podstata, ale pouze mámení. Indický výraz zní Mája. Poznání světa není opravdové, nýbrž pouze zdánlivá představa. Především rozmanitost jevů je Mája. Pravda není přístupná rozumu, nemůžeme ji uchopit slovy. *„I vyvolený k ní může proniknout jen po dlouhé cestě. Posty, klidné soustředění, mlčení, nejpřísnější usebrání a sebekázeň, naprosté odpoutání pozornosti a vůle od zevního světa – to jsou podmínky, za nichž je duch s to proniknout za závoj Mája, k jádru vlastního Já. Zřeknutí se sebe, vnějšího úspěchu a smyslových potěšení, vědomě podstupování námahy a utrpení – krátce askeze...“*⁵

Schopenhauer popisuje, že člověk je obětí iluze. Tato iluze je stejně reálná jako život, dokonce i v tom, jak klame. Je stejně matoucí jako svět smyslů, se kterým tvoří celek. Právě odtud pocházejí naše přání, jež jsou pouze dalšími projevy základní iluze. *„Schopenhauer později poznamenal, že vědecká Mája, závoj zdání, se shoduje s tím, čemu Kant říká fenomén. To vše obsahuje slavná Schopenhauerova věta, jež hlásá – svět je má představa.“*⁶

Bráhmanismus a buddhismus učí člověka nahlížet sebe sama jako prapodstatu, jako Bráhmu, jemuž je veškeré vznikání a zanikání bytostně cizí. Původní význam slova Bráhma je modlitba (zaklínání, posvátné vědění). V průběhu dlouhého vývoje se nakonec stalo univerzálním pojmem, tvůrčím principem světa, velkou duší, jež spočívá v sobě samé. *„V jednom starším textu se praví: „V pravdě byl tento svět na počátku Bráhma. Bráhma stvořilo bohy, dalo jim vládnout nad světy... Bráhma je dřevo, je strom, z něž vytesali zemi a nebesa.“*⁷ Bráhma je prazákladem všech věcí. Vidíme to na podstatě modlitby, při které individuální vůle splývá s nadindividuálním, všeobjímajícím božstvím. Stejně dlouhým vývojem prošel i Átman. Původně označoval dech (dýchání), ale poté nabyl významu podstata či vlastní Já. *„Átman je tedy nejvnitřnější jádro našeho vlastního Já, k němuž pronikáme, když si od člověka jako jevu odmyslíme nejprve jeho tělesnou schránku... oddělíme všechno, co je chtění, myšlení, cítění, žádostivost. Tak dospějeme k onomu*

⁴ Tamtéž

⁵ Tamtéž, 34 s.

⁶ Matthews, J. *Schopenhauerova vůle*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s.r.o., 2002. 106 s. ISBN 80-7319-012-5

⁷ STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filosofie*. 8. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 33 s. ISBN 978-80-7195-206-0

neuchopitelnému nitru naší bytosti...“⁸ Kosmický princip véd (Bráhma, Átman), je identický se subjektem poznání. Jemu jedinému přísluší realita, svět zjevů je zdáním, vznikání a zanikání je klamem. Úkolem života a podmínkou vykoupení je poznání sebe sama. „Schopenhauer pojal indickou Májú jako svět zjevů – představu, Átman jako čistý subjekt poznání, kosmický dosah jeho substituoval vůli a co ve védách bylo identitou, učinili prostředkem k jejímu zájmu ve vůli.“⁹

1.2 Immanuel Kant

První dojem, který si Schopenhauer odnesl po přečtení Kantovy *Kritiky čistého rozumu*, byl zdrcující. „Vše, co vidím kolem sebe, co vnímám, není obrazem skutečného světa, ale pouhým mým výtvořem, snad ne více než snem. Můj intelekt, zamřížován v meze, které si sám určil, marně namáhá se prolomiti je a uchvátiti pravou podstatu toho, co je mu na věky skryto. Jen čehosi se dohaduje, velkého, temného, neznámého x, jakou jest a zůstane věc o sobě.“¹⁰ Kant odlišil jev od věci o sobě, protože je nemůžeme poznat, jaké opravdu jsou. Kant nedospěl sice k poznání, že jev je jako představa a věc o sobě je vůle. Prokázal však, že svět, který se nám jeví, je podmíněný jak subjektem, tak objektem. „Izoloval tím nejjobecnější formy jeho jevu, podal je tak, že tyto formy nelze poznávat jen vycházením od objektu, ale i od subjektu a po přehlédnutí jejich celé zákonitosti, protože objekt a subjekt má vlastně společné hranice, a usoudil, že sledováním těchto hranic nepronikne ani do nitra objektu, ani subjektu, tedy nikdy nepozná podstatu světa, věc o sobě.“¹¹ Kant na rozdíl od Schopenhauera vychází ze zprostředkovaného poznání (Schopenhauer z intuitivního).

Immanuel Kant odvrátil filozofii od spekulace a vrátil ji lidskému duchu. Učinil poznání jejím předmětem a stanovil hranice intelektu. Podle Kanta je celý svět podřízen třem zákonům, jež jsou formami, ve kterých se uskutečňuje naše poznání. Jsou to prostor, čas a kauzalita. Všechno vznikání a zanikání je možné právě pro tyto tři formy, které souvisí s jevem. Totéž platí u našeho Já, které poznáváme jako jev a nikoliv tak, jako je samo o sobě. „Jinými slovy, prostor, čas a kauzalita jsou výtvořiny našeho intelektu a naše představa o věcech, k jejich obrazu vytvořena a jimi podmíněna, je proto imanentní, kdežto transcendentní by byla ta, které bychom dosáhli, kdybychom intelekt zaměřili sám na sebe, kdybychom jej podrobili kritice rozumu a kdyby se nám podařilo prohlédnout ony tři

⁸ Tamtéž, 33 s.

⁹ FISCHER, J. L. *Arthur Schopenhauer – Genese díla*. Praha: Nakladatelství František Borový, 1921. 118 s. ISBN nevedeno

¹⁰ Tamtéž, 21-22 s.

¹¹ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 333 s. ISBN 80-901916-4-9

prostředníky jako pouhé formy poznání. ¹² Čas, prostor a kauzalita nejsou pro Kanta určenými věcí o sobě, ale patří jen jejímu jevu a jsou formami našeho poznání. „*Jelikož ale všechna mnohost, vznikání a zanikání jsou možné jen díky času, prostoru a kauzalitě, vyplývá z toho, že i ony patří jedině jevu, ne věci o sobě.*“ ¹³

Kant zdůrazňuje, že jediný materiál zkušenosti, je smyslově daný vzor a že věci poznáváme pouze jako jevy. Prostor, čas a kategorie platí jen v oblasti jevů a mimo tuto oblast nemají žádný smysl. Kant dospívá k věci o sobě tvrzením, že pokud smysly dávají počítky, pak musí existovat něco mimo nás samotné, co na smysly působí. „*Víc ovšem o tomto „něco“ říct nemůžeme. Ale „něco tu být musí“ – to je úsudek z účinku (počítku) na příčinu (věc o sobě), je to úsudek kauzální, tedy aplikace kategorie (kauzality), která je dle Kantovy vlastní nauky platná jen pro jevy, na oblast mimo jevy!*“ ¹⁴ Ding an sich (věc o sobě), je tedy ústředním pojmem filozofie Immanuela Kanta, jež označuje transcendentní skutečnost, která se v jevu uskutečňuje způsobem, jak je zachycují naše smysly. Je nepochybné, že všechny jevy musí mít svůj zdroj. Podle Kanta však nelze tento zdroj (věc o sobě) poznat, lze jej pouze myslet. Poznání nepracuje s věcí o sobě, nýbrž s předměty zkušenosti, které si na základě a priori vytváří. „*Kant chtěl tímto uniknout subjektivnímu idealismu, jelikož jevový svět poznání je vázán na cosi objektivního. Jedinou oblastí naší činnosti, skrze niž jsme schopni dosáhnout sféru věci o sobě, je naše praktické jednání.*“ ¹⁵

Podle Kanta bez abstraktních pojmů neexistuje žádné poznání předmětu, stává se z něj pouhý počíteček. Nazírání bez pojmu je podle něj zcela prázdné, pojem bez nazírání je však vždy ještě něčím. „*To je pravý opak pravdy, neboť právě pojmy dostávají všechen význam, všechen obsah jedině ze svého vztahu k názorným představám, z nichž byly vytvořeny abstrahováním, odtazením, tj. odpadnutím všeho nepodstatného; proto, když jim odejmeme základnu nazírání, jsou prázdné a nicotné.*“ ¹⁶

Kant chápal podle Schopenhauera poměr mezi myšlením, názorem a počítkem nesprávně. Podle toho tedy názor, jehož formou je prostor ve třech dimenzích, se identifikuje se subjektivním počítkem ve smyslových orgánech a poznání předmětu připisuje myšlení, které je od nazírání odlišné. Schopenhauer oponuje tím, že objekty jsou nejprve předměty

¹² MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 11 s. ISBN neuvedeno

¹³ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 145 s. ISBN 80-901916-4-9

¹⁴ STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filosofie*. 8. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7195-206-0

¹⁵ BLECHA, I. a kol. *Filosofický slovník*. 2. vydání. Nakladatelství Olomouc, 1998, 427 s. ISBN 80-7182-064-4

¹⁶ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 372 s. ISBN 80-901916-4-9

nazírání (ne myšlení), veškeré poznání předmětů je názorem, jež však není pouhým počítkem, ale při jeho produkci je již činné rozvažování. „*Myšlení, které k tomu přistupuje jedině u člověka, je pouhá abstrakce z názoru, nedává zásadně nové poznání, neklade teprve předměty, které tu předtím nebyly, nýbrž mění pouze formu poznání, jež bylo získáno již nazíráním... Látka našeho myšlení však není nic jiného než naše názory samé a ne něco, co by nebylo obsaženo v nazírání a bylo přinášeno teprve myšlením: proto se také musí nechat u všeho, co probíhá v našem myšlení, prokázat látka v našem nazírání; neboť jinak by bylo myšlení prázdné.*“¹⁷

Kantova koncepce je spřízněna s Platónovou. Obě prohlašují viditelný svět za pouhý jev, za nicotné zdání, které má význam pouze tím, co přes ně prosvítá. „*Oběma filosofům, je pravá skutečnost nad a za jevem, krátce mimo jevy, a je-li její jméno idea nebo věc o sobě, není zrovna nejdůležitější.*“¹⁸ Schopenhauer převzal ideje a věc o sobě, kterou pojmenoval, definoval a tvrdil, že ji zná, ačkoli podle Kanta o věci o sobě nelze nic vědět. Byla to Schopenhauerova vůle. „*Vůle byla posledním a nejjednodušším základem bytí, pramenem všech jevů, zpodobnitelem, přítomným a působícím v každé jednotlivině, podněcovatelem všeho viditelného světa a všeho života – neboť šlo o vůli k životu.*“¹⁹ Smysl obou učení je tentýž. Obě vysvětlují viditelný svět jako jev, jež o sobě není ničím a jen tím, co se v něm vyjadřuje (podle Kanta věc o sobě, podle Platóna idea). Mezi vůlí, věcí o sobě a Platónskou ideou proto můžeme nacházet jisté průniky a podobnosti.

1.3 Platón

Platón v VII. knize *Ústavy* vysvětluje své podobenství o jeskyni. Svět kolem nás je odrazem, stínem skutečného světa. Vše kolem nás je pouze odraz skutečných idejí. „*V této nám poznatelné oblasti jsme schopni jen velmi obtížně rozeznat mlhavou ideu dobra, která je příčinou všeho správného a krásného v našem světě stínů, ale ve světě idejí, tedy ve světě poznatelném pouze myslí a tedy v jediném opravdu skutečném je vládkyní, nejvyšší ideou.*“²⁰ Duše člověka má tendenci stoupat vzhůru, zbavit se tělesnosti a přiblížit se světu idejí, kde touží splynout se světovou duší. „*Platón dále uvádí, že největší předpoklad vystoupat vzhůru, poznat čisté ideje a kultivovat prostřednictvím tohoto poznání svou duši, má filosof. On pak také může své zkušenosti předávat dál těm, kteří nemají takové štěstí, aby se mohli světu idejí*

¹⁷ Tamtéž, 373 s.

¹⁸ MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 11 s. ISBN neuvedeno

¹⁹ Tamtéž

²⁰ RIEDLOVÁ, Michaela. *Pojem hudby v díle Arthura Schopenhauera*. Brno: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2011. 14 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Celhoffer.

přiblížit sami.²¹ V díle *Timaios* rozpracovává Platón dále tuto duši světa, která je z části obsažena v duši každého z nás. „*Tato světová duše je částečně účastna v duši každého živého tvora, odráží se v duši každého z nás a každá duše se pak touží vymanit z těla a s touto světovou duší splynout. Ať už tedy hovoříme o splnutí duše lidské s duší světovou nebo o snaze přiblížit se ideji dobra, naše duše zkrátka neustále touží stoupat vzhůru do skutečného světa.*“²² Platónova filozofie se nám jeví jako idealistická. Existuje hierarchicky uspořádaný svět idejí, z nichž na nejvyšším bodě je idea dobra. „*Tato idea dobra je dokonalá a neměnná, jako všechny ideje, je to absolutní dobro. Lidé ale tento svět idejí nepoznávají, protože jsou omezeni klamným smyslovým poznáváním. Pouze když se duše rozpomíná na tento svět, kde kdysi pobývala, než byla uvězněna v lidském těle, nebo když dokážeme poznat podíl jednotlivých idejí ve věcech našeho světa, můžeme částečně poznat svět idejí.*“²³

Platón učil, že věci tohoto světa nejsou skutečné (vznikají stále, ale nikdy opravdu nejsou). Nemohou se stát předměty pravdivého poznání, protože to pochází z toho, co je samo o sobě stálé a neměnné. „*Avšak jevy, jejichž mnohost a jejichž bytí, toliko relativní a vlastně jen propůjčené, bychom spíše měli nazývat nebytím, jsou vždy jen předměty poznání nepravého, vyvolaného smyslovým vnímáním. Jsou to stíny.*“²⁴ To, co skutečně existuje a tedy nikdy nevzniká ani nezaniká, jsou reálné pravzory těchto stínů, věčné ideje (praformy všech věcí). Ideje nevznikají ani nezanikají jako věci, jsou nadčasové a skutečné. Nejsou pomíjivé jako jejich napodobeniny. Právě z nich pochází pravé poznání, jako toho, co vždy jest. Platónské ideje jsou podle Schopenhauera výtvořem obrazotvornosti, jež zvítězila nad intelektem. Platón říká, že věci tohoto světa, které vnímáme smysly, nemají žádnou pravost. Mají pouze relativní bytí a jejich celý pobyt lze nazvat nebytím. „*Nejsou tedy ani objekty vlastního poznání, neboť to se může podávat jen od toho, co je o sobě a pro sebe a vždy stejným způsobem. Jsou naproti tomu jen objektem nějaké domněnky podmíněné počítkem.*“²⁵ Nestačí dokumentovat subjektivní původ Platónských idejí, jelikož je potřebné nalézt i jejich objektivní výraz. „*Platónská idea je vlastně fantasma v přítomnosti intelektu. Jest fantasma, kterému vtlačil intelekt pečeť své všeobecnosti; fantasma, při kterém mluví: tací jsou všichni,*

²¹ Tamtéž, 14-15 s.

²² Tamtéž, 14 s.

²³ CHYTILOVÁ, L. *Platónova ideologie*. [online]. 31. října 2002. [cit. 23.3.2013]. Dostupné z <http://www.ped.muni.cz/wphil/studenti/chytilova/platon.htm>

²⁴ MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 8 s. ISBN neuvedeno

²⁵ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 145 s. ISBN 80-901916-4-9

*tj. v čem tento representant svému pojmu není adekvátní, není podstatné.*²⁶ Na vzniku Platónských idejí se tedy podílí intelekt a fantasie.

²⁶ FISCHER, J. L. *Arthur Schopenhauer – Genese díla*. Praha: Nakladatelství František Borový, 1921. 108 s. ISBN neuvedeno

2. Filozofie Arthura Schopenhauera

2.1 Svět jako představa

Věta o dostatečném důvodu je jediná apriorní forma, která společně s nazíracími formami, časem a prostorem, vytváří svět jako představu. Je-li použito této věty na předměty poznání, má čtyři formy. „*První z nich jest příčinnost, kauzalita, již poznáváme děje empirického názorného světa. Druhou formu tvoří důvod poznání, který se vztahuje na naše pojmy, jimiž objekty chápeme. Třetí forma se nazývá důvod jsoucna, kterým poznáváme uspořádání časové a prostorové. A konečně za čtvrté je to důvod jednání, čili zákon motivace, jímž poznáváme jednání.*“²⁷

Svět, ve kterém žijeme, je vůlí a zároveň představou. Tato představa je relativní a předpokládá formu objektu a subjektu. Po zrušení těchto forem zůstává vůle jako vlastní věci o sobě. „*Každý nachází sám sebe jako tuto vůli, v níž spočívá vnitřní podstata světa, tak jako se každý nalézá také jako poznávací subjekt, jehož představou je celý svět, který potud má svou existenci jen ve vztahu k vědomí subjektu jako jeho nutného nositele.*“²⁸

To, že je svět představa, se děje díky intelektu, který si vůle na vyšších stupních svého zviditelňování vytvořila. Nebyl to tedy intelekt, jež stvořil vůli, ale právě naopak. Vládnoucí složkou není poznání, ale vůle, které slouží intelekt. „*A jak také jinak, když i poznání patří k objektivaci vůle na vyšších stupních a nemělo by bez vůle vůbec příležitost se uskutečnit. Ve světě, který je zcela a úplně výtvořem vůle, bezdůvodného životního pudu, nemá samozřejmě intelekt leč druhé místo.*“²⁹ Pohlavní ústrojí je protikladem mozku. Je výrazem vůle na určitém stupni objektivnosti. Představa, jež vzniká, má sloužit vůli a je pouze prostředkem jejich cílů. Intelekt je tu jen proto, aby omlouval vůli, krátce racionalizoval naše pudy a hledal pro nás morální důvody. Různá odstupňování intelektu dávají každému jiné pojmy, a proto žije každý v jiném světě, ve kterém se střetávají pouze stejná postavení, ostatním může člověk jen pokoušet se porozumět. „*Čím níže člověk v intelektuálním ohledu stojí, tím méně tajemná je pro něho jeho existence: spíše se mu zdá, že všechno samo sebou chápe, jak je a že je. To spočívá v tom, že jeho intelekt ještě zůstal zcela věrný svému původnímu určení sloužit jako médium motivů vůli, a proto je pevně spojen se světem a přírodou...*“³⁰ Je vzdálen tomu, aby

²⁷ TVRDÝ, J. *Průvodce dějinami evropské filozofie*. 2. vydání. Brno: Komenium, 1947 s. 330 s. ISBN nevedeno

²⁸ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 140 s. ISBN 80-901916-4-9

²⁹ MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 12 s. ISBN nevedeno

³⁰ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 116-117 s. ISBN 80-901916-4-9

přijímal svět objektivně. Intelekt se nejspíše vymkne z područí vůle, pokud jsou přítomny negativní osobní poměry. Rád se oprostí od nepříjemných starostí a větší energii směřuje pak k vnějškovému, stává se objektivním. „*Melancholie přikládána géniu však v celku a obecně spočívá v tom, že čím jasnějším intelektem je vůle k životu osvětlena, tím zřetelněji vnímá ubohost svého stavu.*“³¹

Rozum a intelekt se rozpadá na subjekt a objekt. Mezi naší představou a objektem není rozdílu. Následně tedy reálné předměty jsou našimi představami. Svět je pouhým objektem vzhledem k subjektu. Je názorem nazírajícího, proto ho shledáváme představou. Vše, co souvisí a patří ke světu, musí být nutně podmíněno subjektem a je tu jen pro subjekt. „*Subjekt jest to, co všechno poznává a nikým není poznáváno. Je tudíž nositelem světa, stálou, stále předpokládanou podmínkou všeho, co se jeví, každého objektu: neboť jenom pro subjekt jest, co vůbec jest. Jako takový subjekt shledává každý sám sebe, avšak jenom pokud poznává, nikoliv když je sám objektem poznání.*“³² Tělo je objektem, a proto ho nazýváme představou. I když je tělo objektem bezprostředním, podléhá zákonitostem objektů a je objektem mezi objekty.

Svět má tedy dvě nutné a neoddělitelné poloviny. Jednou je objekt, jehož formu shledáváme v čase a prostoru, následně v mnohosti. „*Druhá polovina ale, subjekt, nespočívá v čase a prostoru: neboť celá a nerozdělená v každé bytosti představující; jediný subjekt proto doplňuje objektem svět jako představu... kdyby však zmizel i tento jediný: nebylo by už světa jako představy.*“³³ Objekt je podmíněn subjektem, zůstane představou a má proto transcendentální idealitu. Společným poutem představ se nám podává svět jako představa. Člověk nikdy s poznáním, které přísluší větě o důvodu, nemůže dospět k podstatě věci. Správné pozorování světa, tedy to, které nás vede za jev, k jeho podstatě je to, jež nepozoruje věci jako vznikající a zanikající, ne podle věty o důvodu, nýbrž za předmět pozorování má ideje. Tělo a duše je ve skutečnosti protiklad subjektu a objektu. „*Chápe-li se člověk ve vnějším nazírání objektivně, shledává prostorově rozlehlou a vůbec zcela tělesnou bytost; pojímá-li se naopak v pouhém sebevědomí, tedy čistě subjektivně, nachází bytost pouze chtějící a představující, svobodnou od všech forem nazírání, tedy i bez jakýchkoli vlastností příslušejících tělu.*“³⁴ Člověk není pouze subjektem poznávajícím, ale sami též patříme

³¹ Tamtéž, 281 s.

³² MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 33-34 s. ISBN neuvedeno

³³ Tamtéž, 34 s.

³⁴ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 384 s. ISBN 80-901916-4-9

k poznávající bytosti. Jsme věci o sobě. K vnitřní podstatě věcí, ke které jsme nemohli dosud proniknout z vnějšku, máme otevřenou cestu zevnitř. Věc o sobě vniká do vědomí bezprostředně, tedy tím, že si je vědoma sama sebe. Všechno je představa, tedy jev. „*Mnohost věcí má své kořeny ve způsobu poznání subjektu, ne však ve věci o sobě, tj. v prasile, která o sobě dává vědět zevnitř. Té je mnohost cizí. Tedy prostor a čas, na nichž spočívá možnost veškeré mnohosti, jsou pouhými formami našeho nazírání.*“³⁵

Genialita je nejdokonalejší objektivita. Je proto protikladná k subjektivnímu, tedy k vůli. Genialita je schopnost chovat se nazíravě a vytrhnout poznání z vůle. Plné zřeknutí se osobnosti vede k čistě poznávajícímu subjektu. „*...když přestanu býti ve vleku svého empirického vědomí, svých žádostí a vášní, když přestanu se dívat subjektivně, tj. nevidím na věcech jen jejich vztah k sobě a svým potřebám, jedním slovem, když se zadívám na svět objektivně, tj. když kontempluji, zmizela na ten okamžik všechna subjektivita, s ní zdroj vší bídy...*“³⁶ Stanu se svobodným, přestanu věci vnímat v kategoriích času, prostoru a kauzality a začnu nazírat Platónské ideje. Objektivní nazírání předmětu vzbuzuje lepší vědomí, svět přede mnou stojí najednou jako cizí.

Podstata génia spočívá právě v kontemplaci, ale protože vyžaduje zapomenutí vlastní osoby, je genialita tou nejvyšší objektivitou. „*Podle toho je genialita schopnost chovat se čistě nazíravě, ztratit se ve zření a poznání, jež tu jest původně jen k službě vůli, zbavit této služebnosti, to znamená pustit ze zřetele zcela své zájmy, své chtění, své cíle a zbavit se tudíž na čas docela úplně své osoby a zůstat jako subjekt čistě poznávající...*“³⁷ Obyčejný člověk dokáže zaměřit svou pozornost na věci do té míry, pokud mají nějaký vztah k vůli. Nesetrvává proto při pouhém nazírání, avšak hledá ve všem pouze pojem. Naopak génius pozoruje svůj život, zachycuje ideu všech předmětů. „*Kdežto obyčejnému člověku je jeho poznávací schopnost lucernou, která mu osvětluje cestu, je géniovi sluncem, jež mu zjevuje svět.*“³⁸

U geniálního výrazu je převaha poznávání nad chtěním. „*V čem spočívá podobnost dětství s genialitou, snad už ani nemusím říkat: v převaze poznávajících sil nad potřebami vůle a z toho vyplývající převahy pouze poznávací činnosti. Skutečně je každé dítě do jisté*

³⁵ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 236 s. ISBN 80-901916-4-9

³⁶ FISCHER, J. L. *Arthur Schopenhauer – Genese díla*. Praha: Nakladatelství František Borový, 1921. 40 s. ISBN neuvedeno

³⁷ MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 84 s. ISBN neuvedeno

³⁸ Tamtéž, 85 s.

*míry géniem a každý génius je do jisté míry dítětem. Spřízněnost obou se ukazuje v naivitě a vznešené prostotě...*³⁹

2.2 Svět jako vůle

Podle Schopenhauera se pravůle rozlišuje v mnohost věčných a neměnných Platónských idejí, které existují mimo obsah věty o důvodu. Schopenhauer přichází s větou dostatečného důvodu, jež je apriorní podmínkou poznání jevů. Tato věta má čtyři formy, přičemž jednu z nich tvoří prostor a čas. „*Právě prostor a čas je podle Schopenhauera to, co do jevové, představové skutečnosti vnáší rozmanitost a mnohost, vše je v ní proto v takové či onaké míře ozvláštněné, individualizované.*“⁴⁰ Ostatní části věty o důvodu mají povahu kauzality.

Jevový svět je determinovaný, což platí stejně o lidském konání a snažení. Schopenhauer je přesvědčen, že můžeme hranice jevu překročit a to pomocí vnitřní zkušenosti o vlastním těle. „*Co se mi v normálním pohledu ukazuje jako objekt mezi objekty, odkrývá se mi pomocí vnitřní zkušenosti, jež se zaměřuje na mé jednání, jakožto má vlastní objektivovaná vůle. Zkrátka rozumím, že skrytým základem, pružinou určitého pohybu, např. mé ruky, je vůle. Jinak řečeno, že tělo je jen jevem vůle.*“⁴¹ Vše, co existuje, je projevem vůle. Podle Schopenhauera je naše tělo třeba použít jako vstup k podstatám jevů v přírodě, což v nás chápeme jako vůli. Platí to jak o rostlinách, živočiších, tak o všem neživém.

Vůle se nachází podle Schopenhauera mimo obsah věty o důvodu. Je vzdálená od mnohosti a je tudíž jen jedna. Vůle je nekonečné, bezcílné chtění a puzení. „*V této tezi ovšem vězí hluboký rozpor. Pravůle je chtění, usilování, jež je ale zcela nemožné. K chtění totiž neodmyslitelně patří konkrétně potřeba něčeho, neobejde se bez úsilí něco získat, něčeho dosáhnout. Prostě musí existovat konkrétní důvod, motivace, čin v konkrétní situaci, která je určená časoprostorově a vůbec celým pestrým souborem zvláštních okolností.*“⁴² Tyto ovšem pravůli chybí. Opak by pak znamenal, že je podřízená větě o důvodu a to je vyloučeno. Usilování je viděno jako něco abstraktního.

Vůle je vždy vůlí po něčem. Má nějaký cíl svého chtění, přičemž se na ni nevztahuje věta o důvodu. Totéž platí i u ideje, která se ve vůli adekvátně objektivuje. Musí se poté hledat v každém důsledku příčina. Pouze to podstatné všech stupňů zviditelňování vůle

³⁹ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 290 s. ISBN 80-901916-4-9

⁴⁰ MAJOR, L. Schopenhauerova filosofie člověka in SCHOPENHAUER, A. *O vůli v přírodě a jiné práce*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. 9 s. ISBN 978-80-200-1547-1

⁴¹ Tamtéž, 10 s

⁴² Tamtéž, 11 s.

vytváří ideu. Rozvinutí vůle je pro ideu nepodstatné, leží to pouze ve způsobu poznávání individua.

Vůle je věc o sobě a jako taková stojí mimo čas a prostor. Je tudíž jen jedna (nemá žádnou mnohost). „*Mnohost věcí v prostoru a času, které jsou souhrnně objektitou, se jí proto netýká a vůle zůstává nehledě na objektitu nedělitelná. Není jí třeba menší díl v kameni a větší díl v člověku, neboť poměr části a celku patří výlučně prostoru... To více a méně se týká jen jevu, tj. viditelnosti, objektivace. Z jejího hlediska je vyšší stupeň vůle v rostlině než v kameni a vyšší ve zvířeti než v rostlině.*“⁴³ Toto zviditelňování, objektivace vůle má nekonečno stupňů. Nejjobecnější síly přírody (kapalnost, magnetismus, tíže) se nám vykládají jako nejnižší objektivace vůle. Samy o sobě jsou bezprostředními projevy vůle, stejně jako chování člověka. Obdobně jako charakter nemají žádný důvod. „*Jen jejich jednotlivé projevy podléhají větě o důvodu jako jednání člověka, oproti tomu samy nemohou být nikdy nazývány ani příčinou, ani účinkem, nýbrž jsou předchozími a předpokládanými podmínkami všech příčin a účinků, prostřednictvím nichž rozvíjejí a zpřístupňují svou vlastní podstatu.*“⁴⁴ Individualita se výrazně uplatňuje u vyšších objektivací vůle. Udává odlišnosti charakterů jako osobnost, která je vyjádřena rozličnou fyziologií.

2.2.1 Vůle k životu

Nejbezprostřednější objektivací druhu je vůle k životu. Nejnaternější podstata člověka leží tedy v druhu, naopak pouze v individuu leží vědomí, a proto se toliko liší od druhu a bojí se smrti. Vůle je manifestována v individuu jako strach ze smrti, v druhu jako péče o potomstvo a pohlavní chtíč. Do života nás láká pud k slasti, v životě jsme následně drženi strachem ze smrti. „*Obojí bezprostředně pramení z vůle, která je o sobě bez poznání. Kdyby byl naopak člověk pouze poznávající bytostí, tak by mu smrt musela být nejen lhostejná, nýbrž dokonce vítaná. Úvaha, k níž jsme zde dospěli, nás učí, že smrtí je dotčeno pouze poznávající vědomí, naopak vůle, pokud je věcí o sobě, ležící v základu každého individuálního jevu, je svobodná od všeho, co spočívá na časových určeních, tedy je také nepomíjivá.*“⁴⁵ Strach ze smrti spočívá na falešném zdání, že Já zmizí a svět zůstane. Pravdou je však pravý opak. Společně s mozkem zaniká intelekt, tedy objektivní svět, jež je jeho pouhou představou. Plození je ve vztahu k ploditeli jeho přitakáním vůli k životu. Jako věc o sobě není vůle ploditele nijak odlišná od vůle zplozeného. „*Tímto přitakáním za vlastní tělo až k vytvoření*

⁴³ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 115 s. ISBN 80-901916-4-9

⁴⁴ Tamtéž, 116 s.

⁴⁵ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 365 s. ISBN 80-901916-4-9

*těla nového se nanovo spolupřítakává i utrpení a smrti jako jevům patřícím životu, a možnost spásy, dosažitelná a nejdokonalejší schopností poznání, se pro tentokrát vysvětluje jako neplodná.*⁴⁶

V Schopenhauerově metafyzice stojí člověk na nejvyšším stupni jsoucna. V lidském vědomí dospívá vůle k sebereflexi. Schopenhauer v tomto nevidí nekonečné povznesení člověka, ale spíše zdroj bídy lidského života. Člověk je nejhůře vybavený pro život a je tudíž nejvíce postižený nedostatky. Podle Schopenhauera tam, kde vládne chtíč, existuje vždy utrpení. *„Člověk žije jako štvanec, stále se honí za uspokojením. Leč marně. Uspokojená touha propuká vždy znovu s větší intenzitou... ani chvilkové uspokojení nepřináší skutečnou úlevu, prožíváme spíše prázdnotu a nudu... naše utrpení se tak stále prohlubuje.*⁴⁷ Protože je člověk člověku vlkem, přináší honba za uspokojením pravý opak a z tohoto důvodu je nejvážnějším zlem pro člověka on sám.

Jelikož je vůle věc o sobě, je život jen zrcadlem vůle. Pokud tu bude vůle, bude tu život. *„Vůle k životu má život jistý, a pokud jsme naplnění životní vůlí, nemusíme se strachovat o své bytí ani při pohledu na smrt. Zajisté vidíme individuum vznikat a zanikat, avšak individuum je jen jev, je tu jen pro poznání zajaté větou o důvodu.*⁴⁸ Vůli k životu nemůže zlomit žádné násilí, může pouze zničit její jev na tomto světě. Sama vůle může být zničena pouze poznáním. Jedinou spásou je, když se vůle nechá působit, aby mohla poznat vlastní podstatu. Pouze tímto způsobem může vůle ukončit trápení a zničit sebe sama. Vůle k životu je pošetilost, blud, kterým je ovlivněno vše živé. To pracuje na něčem, co nemá žádnou hodnotu. Při důkladnějším prozkoumání shledáme vůli nemotivovaným, bezdůvodným nutkáním.

Každý jedinec je jevem o sobě jsoucí vůli, ztělesňuje vůli k životu, a tak vězí v řádu všeurčující věty o důvodu. Život každého jedince je určen uspokojováním a honbou za požitky. Právě toto a nic jiného je vůle k životu. *„V člověku, v nejvyšší objektivaci vůle, je ona sama ozařována nejjasnějším poznáním: avšak stejnou mírou, jak poznání dosahuje zřetelnosti, jak se stupňuje vědomí, roste i utrpení, které tedy svého nejvyššího stupně*

⁴⁶ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 263 s. ISBN 80-901916-4-9

⁴⁷ MAJOR, L. Schopenhauerova filosofie člověka in SCHOPENHAUER, A. *O vůli v přírodě a jiné práce*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. 14 s. ISBN 978-80-200-1547-1

⁴⁸ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 223 s. ISBN 80-901916-4-9

dosahuje v člověku, a to opět stupňů individuálně odlišných – a v geniovi dostupuje svého vrcholu.“⁴⁹

Námaha a utrpení, tj. život člověka, který musíme nazírat jako akt plození, je rozhodné přítakání vůle k životu. Pokud by se tato vůle k životu projevovala jen jako pud sebezáchovy, tak by námaha a starost lidského života nebyla tak velká, existence individua by byla snazší. Avšak vůle k životu si žádá všechnen život a čas, a tak se projevuje též jako pohlavní pud, jež je zaměřený na nekonečno generací. Pokud je tento pud ve vzácných výjimkách potlačen, nazýváme to zvrácení vůle. Tento pud přináší do života nouzi a bídu a ruší tak bezstarostnost individuálního bytí. Pud poté zůstává v individuu a neproniká za něj. To se děje pouze násilím, jež člověk páchá sám na sobě. *„Pokud se to však stane, pak vědomí opět získá onu bezstarostnost a veselost pouze individuálního bytí, a to ve zvýšené potenci. Naopak k ukojení onoho nejprudšího ze všech pudů a přání se pojí původ nového bytí, tedy provedení života se všemi jeho břemeny, starostmi, bídami a bolestmi nanovo, i když v jiném individuu.*“⁵⁰ Ohniskem vůle k životu je plodivý akt, ve kterém se nejzřetelněji projevuje podstata světa. Člověk a zvíře vstupují do světa pohlavními částmi těla. *„Účelem bylo zřejmě odkázat od smrti oplakávaného individua s největším důrazem k nesmrtelnému životu přírody a naznačit tak, ač bez abstraktního vědění, že celá příroda je jevem a také naplněním vůle k životu. Formou tohoto jevu je čas, prostor a kausalita, jejich prostřednictvím však individuace, jež to přináší sebou, že individuum musí vznikat a zanikat, což se však dotýká tak málo vůle k životu mezi, jehož jevy je také individuum jenom jednotlivý případ nebo druh... Přírodě nezáleží na individuu, nýbrž jedině na druhu, na jehož udržení naléhá se vši vážností, proto se o něj stará tak marnotratně nesmírným množstvím zárodků a velkou silou oplozovacího pudu.*“⁵¹

Podle Schopenhauera nemá cenu smrt popírat, protože každý jev musí zaniknout. Smrtí končí náš individuální život, ale nezaniká to, co je v nás bytostné. Tímto ovšem není duše, ale idea člověka jako objektivace vůle. Tato idea se po smrti jedince převtělí do jiného. Sebevražda je podle Schopenhauera nesmysl. *„V souladu s vlastní teorií smrti upozorňuje, že sebevrah ničemu neunikne, protože pouze zaměňuje jednu jevovou existenci za jinou, pochopitelně rovněž tragickou. Navíc se sebevražda vyznačuje zvláštním paradoxem. Tím, že*

⁴⁹ MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 24 s. ISBN neuvedeno

⁵⁰ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 418 s. ISBN 80-901916-4-9

⁵¹ MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 98 s. ISBN neuvedeno

život popírá, ve skutečnosti ho potvrzuje.⁵² Popřením vlastního života nic nezískáme. „Skutečné řešení by přineslo pouze popření života v jeho o sobě jsoucím bytím, tj. vůle... Může vůle jako bytostné sebepotvrzování vůle k životu vůbec popřít sebe samu? Obecně nikoliv, avšak Schopenhauer připouští určitou výjimku... že pravdě tihne k sebepopření čili vykoupení.“⁵³ Přestože jsou lidé odsouzeni ke stálému shonu, existují výjimeční jedinci, kteří dokáží svému osudu vzdorovat, odpoutat se od věty o důvodu a dosáhnout blaženosti. „Schopenhauer se snaží nechtěnou vůli odstranit, a tím popírá individua. Pod vlivem posvátných Upanišád, ale zavrhuje sebevraždu jako východisko z tohoto pekla. V jeho tvrzení, že sebevražda je zbytečná, poněvadž vůle si v zápětí vytváří nové ztělesnění, se jasně ukazuje myšlenka znovuzrození.“⁵⁴

Sebevražda není popření vůle, nýbrž je silným přitakáním. Toto popření opovrhuje požitky života. Sebevrah touží po životě, je nespokojen s jeho podmínkami, které s ním korespondují. Vzdává se života, nikoli vůle k němu. Chce žít a existovat, ale okolnosti mu to neumožňují a jemu nastává velké trápení. Vůle je v tomto jevu natolik brzděna, že se nedokáže rozvinout v jejím úsilí. Rozhoduje se podle své podstaty o sobě, pak je jí každý jev lhostejný. Zůstává nedotčená vši mnohosti a je nitrem života všech věcí. „Právě proto sebevrah nemůže přestat chtít, přestává žít a vůle si přitakává právě tímto zrušením svého jevu, jelikož už si jinak přitakat nemůže. Přestože však právě utrpení, jemuž se odtahuje, bylo to, co ho mělo jako umrtvování vůle dovést k jejímu popření a ke spáse... Utrpení přibližuje a jako takové otevírá možnost k popření vůle, avšak ví o sobě, že tím, že zničí-li jev vůle tělo, zůstane vůle nezlomená.“⁵⁵

⁵² MAJOR, L. Schopenhauerova filosofie člověka in SCHOPENHAUER, A. *O vůli v přírodě a jiné práce*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. 16 s. ISBN 978-80-200-1547-1

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ MACKŮ, M. *Schopenhauer a Nietzsche srovnání*. [online]. 14. srpna 2002. [cit. 14.3.2013]. Dostupné z <http://www.ped.muni.cz/wphil/studenti/macku/VULE.htm>

⁵⁵ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 316 s. ISBN 80-901916-4-9

3. Život a formování charakteru Arthura Schopenhauera

Arthurův otec Heinrich Floris Schopenhauer byl gdaňský obchodník. Byl to kultivovaný liberál, známý svou tvrdohlavostí a hloubavou povahou. „*Vrozená inteligence a fantazie mu dávaly schopnost nahlížet komplikovanost tohoto světa, avšak jeho chování už prozrazovalo známky jisté nevyrovnanosti: trpěl občasnými záchvaty iracionálního strachu, při nichž se jeho mysl zatahovala mračny zlých předtuch.*“⁵⁶ Tyto jeho vlastnosti mu byly souzené. Otec Heinricha Florise se oženil s ženou holandského původu, jež přinesla do rodiny dědičný sklon k psychickým chorobám, které se projeví nejprve u ní. Posléze i u Heinricha Florise Schopenhauera se začala objevovat prchlivost či zasmušilost. Jeho, o dvacet let mladší manželka Johanna, očekávala od tohoto sňatku především zajištěný život, ve kterém by byla sama svou paní. Johanna měla veselou povahu, živou fantazii a neutuchající touhu po zábavě. Podle mínění okolí však měla složitou a citlivou duši.

Heinrich Floris Schopenhauer se rozhodl, že nejlepším místem pro narození dítěte je osvěcenská Anglie, kde by jeho syn přišel na svět, jako vlastník britského domovského práva. „*Třebaže Heinrichova žena Johanna nosila pod srdcem budoucího filozofa, začaly jí přepadat nevyslovitelné pocity neklidu. V jistém smyslu byla sama téměř ještě dítětem...*“⁵⁷ Naneštěstí se Johanně na cestě udělalo nevolno, a manželé se tak museli vrátit zpět do Gdaňsku. Arthur se narodil 22. února 1788. Své jméno obdržel díky kosmopolitismu svého otce, jelikož pro „budoucího obchodníka“ si zanechává toto jméno ve všech jazycích stejnou podobu. „*I stalo se, že dostal Arthur do vínku svárliвість a zlobu, přičemž jeho vytrvale bezstarostná matka našla tisíc způsobů, jak tyto nebezpečné sklony posílit. Musel opustit její lůno poté, co byl ze svého rodiště, které mu určil otec, vykázán do exilu. Jako dospělý muž pojímal tento fakt asi tak jako každý z nás pojímá zradu. Šlo o první z mnoha zrad, kterými ho trýznila jeho matka a – skrze ni – princip ženství.*“⁵⁸ Abendroth ve své knize *Schopenhauer* uvádí, že jeho povaha pocházela z manželství jeho rodičů, které nebylo uzavřeno náklonnostmi, ale spíše z konvenční úcty a navíc mezi dvěma osobami, jenž se tak lišily povahou a věkem.

Již jako dítě měl Arthur schopnost reagovat hrubě, začaly se u něj projevovat záchvaty strachu, úzkosti a obavy před určitým nebezpečím. Tento citlivý a přemýšlivý chlapec,

⁵⁶ MATTHEWS, J. *Schopenhauerova vůle*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s.r.o., 2002. 10 s. ISBN 80-7319-012-5

⁵⁷ Tamtéž, 13 s.

⁵⁸ Tamtéž, 24 s.

nepochybně trpět osamělostí. *Vychovávali ho sluhové... zatímco otec a matka spolu rozmlouvali a bavili jeden druhého v jednom odlehlem pokoji.* ⁵⁹

Jeho matce se roku 1797 narodila dcera Adele. Děvče poskytovalo Johanně příležitost a důvod k tomu, aby svým mateřským citem přestala zahrnovat Arthura. Ten začal svou matku znepokojovat rozporuplnou povahou, kdy se jeho fantazijní stavy střídaly s melancholickými. Johanna nebyla schopna mu porozumět a ani se o to nepokoušela. Dospěl předčasně, a tak „vyrostl“ z doby, kdy se děti rády mazlívají se svými matkami, byť by se takovému pocitu blízkosti nebránil. Ke své matce pociťoval tajnou lásku. Matthews poukazuje na skutečnost, že žena nebývalého půvabu, jako byla Johanna Schopenhauerová, přivedla na svět tak ošklivé děti. *„Vypadaly starší – ve srovnání s věkem, kterého kdy ona sama dosáhla v jejich nešťastných myslích, a měly podivnější chování, než jaké mohla jejich matka, plná bezstarostného optimismu pochopit.* ⁶⁰

V době, kdy Arthur pobýval ve Wimbledonu, dostával od své matky dopisy, jejichž vyznění bylo pro něj značně nešťastné. Úzkosti z jejich čtení se již nikdy nezbavil. Podezřívavý Schopenhauer neustálé stěžování své matky vyhodnotil tak, že již svého manžela nemiluje. Věkový rozdíl v manželství vyústil v Johannin neklid. Terčem tohoto neklidu bylo otcovo samotářství. *„Nerad chodil do společnosti, nesnášel chvíle, kdy se musel s někým seznamovat, dával najevo mrzutost a zasmušilost a utrácel čas rozhorlenými řečmi o obchodních záležitostech. A neustále žehral na svoje zdraví.* ⁶¹ Arthur vyvodil z dopisů, že matka považovala manželovy zdravotní potíže za výmysl. Nuda a zahálka ji doslova deptaly. Manželství se pro ni stalo vězením. Vinu nenesl podle Schopenhauera jeho otec, tento věrný muž, který obětoval své zdraví pro rodinu. *„Na sklonku života, mnoho let po otcově smrti, Schopenhauer vysloví názor, který bude považovat za konečný verdikt nad svou matkou – a současně nad celým ženským pokolením. Ve svém rozhořčení naplní svá slova jedem, jehož síla téměř nebude mít obdoby. Z chování své matky usoudil, že všechny ženy jsou stejné. Pojímají manželství jako instituci, která vznikla pouze proto, aby sloužila k jejich užitku a potěše.* ⁶² Otec podle Schopenhauera přímo trpěl malicherným chováním své ženy, a když onemocněl, Johanna s nasazením všech sil zaháněla vlastní nudu. Schopenhauerovo nepřátelství vůči ženám se stalo sebestředným, absurdním a živelným.

Heinrich Floris Schopenhauer podléhal depresím a začal rychle stárnout. Jeho chování bylo podivínské, byl nespravedlivý a podezřívavý. Arthur vnímal svého otce rozporuplně.

⁵⁹ Tamtéž, 26 s.

⁶⁰ Tamtéž, 32 s.

⁶¹ Tamtéž, 49 s.

⁶² Tamtéž, 50 s.

Přestože v něm vzbuzoval lásku, zůstal pro něj záhadou. Roku 1805 utrpěl otec smrtelný úraz pádem do vodního kanálu. „*Možná to byla dobrovolná smrt, protože Heinrich Floris do značné míry propadl hypochondrii... Ale zaujatost pro otce měla nakonec znovu osobní motiv, právě když skrze charakterovou příbuznost syn brzy porozuměl, za co vděčil rozvážnému opatření solidní hlavy rodiny.*“⁶³ Arthura však trápilo, zda svého otce nenakazil svou melancholií. Již brzy však Schopenhauer pochopil vše, za co svému mu vděčil. Po zbytek života ke svému otci cítil hlubokou úctu za to, že mu umožnil rozvinout schopnosti přírody a využít je k tomu, k čemu jsou určeny.

Arthur neztratil pouze otce, ale také matku. Její smutek ze smrti svého manžela byl nepřehlédnutelný, ale netrval příliš dlouho. V žádném ohledu se nepodobal synovu žalu nad otcovou sebevraždou. „*Johannu Heinrichova smrt osvobodila, zatímco jejího syna uvrhla do vězení. Její počínání není třeba odsuzovat, byla ještě mladá a její trápení kvůli manželově nemoci a melancholii svědčilo o lásce, kterou k němu cítila.*“⁶⁴ Johanna dospěla nakonec k názoru přestěhovat se i s dcerou Adele do Výmaru a zde žít společenským životem a věnovat se svým duchaplným zájmům. Matčiny dopisy o čilém životě, kterému se ve Výmaru mohla oddávat, vystupňovaly u Schopenhauera v touhu po vlastním intelektuálním vzdělání. Johanna nechtěla mít svého syna déle ve své blízkosti. Nespolečenský Arthur proto musel odejít do Gothy. Ta byla však jen krátkou epizodou a Arthur Schopenhauer se musel ohlédnout po jiném místě. K matčině nelibosti odešel do Výmaru. Ta okamžitě vymezila své pole působnosti. „*Vždy jsem Ti říkala, že by bylo těžké s Tebou žít, a čím více Tě pozoruji, tím silněji se mi zdá, že těch těžkostí, aspoň pro mě, přibývá... zkrátka nemohu s Tebou v ničem, co se týče vnějšího světa, souhlasit... Ve svém obydlí jsi doma; v mém jsi hostem... na mých večírcích můžeš u mě ve společnosti večeřet, pokud si odpustíš to nepříjemné disputování, jež mě také činí rozmrzelou, stejně jako všechno to lamentování nad hloupým světem a lidskou bídou...*“⁶⁵ Povahové rysy svého syna, které ji rozrušovaly, jeho vlastní matka nepochopila. Přičítala je synově náladě a jeho distancování se od normálních lidí z důvodu lhostejnosti nad utrpením světa, nepocit'ovala.

„*Paní Schopenhauerová totiž, málo spokojená svým údělem vdovy, ani se necítila dosti silnou, aby resignovaně snášela neplodnost uzrálého ženství, ani nebyla tak puritánskou,*

⁶³ ABENDROTH, W. *Schopenhauer*. Olomouc: Votobia, 1995. 14-15 s. ISBN 80-85885-34-4

⁶⁴ MATTHEWS, J. *Schopenhauerova vůle*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s.r.o., 2002. 78 s. ISBN 80-7319-012-5

⁶⁵ ABENDROTH, W. *Schopenhauer*. Olomouc: Votobia, 1995. 18-19 s. ISBN 80-85885-34-4

aby trávila svůj život uzavřena v pietních vzpomínkách.“⁶⁶ Svého manžela si vážila, avšak nikdy jej nemilovala. Místo něj milovala bohatství, kterým ji Heinrich Floris obklopil. Ve Výmaru si zařídila život přesně takový, jaký si představovala ve snech svého mládí. Najednou byla obklopena slavnými muži, cítila se být středem pozornosti a chlubila se obdivem, který jí byl prokazován. Dokázala se ve společnosti pohybovat tak, že k sobě dokázala připoutat lidi až nadprůměrné kvality. „Přijímala dvoření se různých mužů, protože jí lichotila, ale nového sňatku neuzavřela. Vážila si příliš svého pohodlí a nechtěla se přizpůsobovati.“⁶⁷ Dovedla milovat pouze sebe. Pro své pohodlí vyplývala velkou část jmění, které obdržela po zesnulém manželi.

Na venek se mohl zdát vztah se svým synem jako přátelský, ve skutečnosti však nemohla snést jeho nepříjemnou povahu. Arthura od sebe oddalovala při každé možné příležitosti a zámince. Ta nastala, když se její syn nemohl snést s matčíným novým přítelem. „Kdybych Ti chtěla obětovati svého přítele, protože vy dva se nemůžete snést, dopouštěla bych se bezpráví na něm i na sobě... Já však znám vás oba, každý je mi svým způsobem drahý, nikdo z vás druhému u mne újmy nečiní... nač měla bych se odtrhnouti od přítele, který je mi věrný i pomocný, který mi můj život zpříjemňuje a kterého já i mnozí vážení lidé uznávají dobrým a spravedlivým...“⁶⁸ Schopenhauer dal své matce ultimátum, buď odejde její přítel, nebo půjde on sám. Zvítězil matčin milenec a Schopenhauer musel odejít. Přestože svou matku již nikdy neviděl, často jí psal. Pohoršoval se nad její bezstarostností a marnivostí. Johanna marnotratně utrácela zděděné peníze za její literární salón. „Nebylo divu, že Schopenhauer matce vyčítal její marnivou lehkovážnost a že ona naopak bytostně nesnášela jeho výčitky. Jeden druhého v jistém smyslu pokládal za ztracený případ.“⁶⁹

Existují důvody domnívat se, že Schopenhauer jako dozrávající dítě prožíval jeho věku nepatřičné sexuální puzení. „Ještě před dobou dozrávající puberty, dostavovala se u Schopenhauera hyperotrofie pohlavního pudu, která strhovala jej neodolatelně do ponurých prohlubin sexuální vášně, před níž marně prchal do očištěných oblastí nehmotných, bezvolných stavů. V perspektivě chorobného rozjitření pak jevil se mu život jako tíže, úzkostná prázdnota a bezcenná nízkost, v níž nevytrvá nic, žádná nezměrná bolest, žádná věčná radost, žádný trvalý dojem, žádný stály entusiasmus, žádné vysoké rozhodnutí, jež mohlo mít

⁶⁶ FISCHER, J. L. *Arthur Schopenhauer – Genese díla*. Praha: Nakladatelství František Borový, 1921. 80 s. ISBN neuvedeno

⁶⁷ Tamtéž, 81 s.

⁶⁸ Tamtéž, 83 s.

⁶⁹ MATTHEWS, J. *Schopenhauerova vůle*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s.r.o., 2002. 165 s. ISBN 80-7319-012-5

*pro život cenu.*⁷⁰ V Schopenhauerovi se odehrával boj mezi dvěma póly naší bytosti, mozek proti genitáliím. Problematika mravní očisty je Schopenhauerovi otázkou vítězství nad sexem. Trpěl nadmírou sexuálního chtíče, zároveň však oplýval i neobyčejnou vyspělostí intelektuální. Sexuální i intelektuální chtění byly podle Schopenhauera postaveny proti sobě ve vztahu polarity. „*Doba intenzivní činnosti životní byla i dobou jejich nejvyššího vypětí. Avšak jeden pól druhému nerozuměl, jeden pro druhý neexistoval.*“⁷¹

Zkušenosti a zklamání Arthura Schopenhauera ve vztazích se svými milenkami, mohly přispět k pravdivému odůvodnění jeho nepříznivých názorů na ženské pohlaví. Co se týče jeho schopnosti milovat, tak pramen nenacházel jen v silách smyslnosti, ale spíše ve vnímavosti pro ojedinelou vlastnost. Schopenhauer stál na pomezí mezi opovrhováním lidským pokolením a milostným stavem, přesněji řečeno mezi pohrdáním ženami a hlubokým prožíváním milostných vztahů. Všechny nedostatky nejen k ženskému pohlaví vycházely u Schopenhauera z jeho charakterových, intelektuálních a estetických požadavků. Příkladem nám může být jeho milostné vzplanutí k teprve devatenáctileté herečce, Karolíně Richterové.

Schopenhauer se s ní seznámil v roce 1821 a okamžitě se do ní zamiloval. Byla to nadmíru krásná a talentovaná žena. Schopenhauer se do ní zamiloval, když jí bylo pouhých devatenáct let. „*Jeho zamilovanost přitom zčásti nepochybně souvisela s tím, že Karolína hrála divadlo – když se muž miluje s herečkou, nezmocňuje se pouze jedné ženy, nýbrž všech, které jeho milenka ztvárnila na jevišti...*“⁷² Karolína vzbudila v Schopenhauerovi mimo zamilovanost i lásku. Schopenhauerova láska vycházela z mnohem větší hloubky nitra než třeba chtíč. Potřeboval bezpečnou náruč a lásku ženy. Už v začátcích vztahu věřil, že tato žena je ta pravá a nabyl jistoty, že k sobě patří. Schopenhauer toužil po manželství, jelikož cítil potřebu uspořádat si život. Schopenhauer ji oslovoval „Princeznička“. Zřejmě byla podřízena stejným pudům jako její milenec, těžko si mohla být vědomá, s kým má co do činění, přesto musela mít cit pro Arthurovu povahu. Karolína za svůj život přivedla na svět několik nemanželských dětí, avšak Schopenhauerovo otcovství zde nepřipadá v úvahu. „*...ještě 26 let po jejich rozchodu a po stejně dlouhém oboustranném mlčení, poté co našla v novinách zprávu o jeho 70. narozeninách, s ním opět navázala dopisní kontakt a vzbudila*

⁷⁰ FISCHER, J. L. *Arthur Schopenhauer – Genese díla*. Praha: Nakladatelství František Borový, 1921. 16 s. ISBN neuvedeno

⁷¹ Tamtéž, 36 s.

⁷² MATTHEWS, J. *Schopenhauerova vůle*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s.r.o., 2002. 121 s. ISBN 80-7319-012-5

*v něm vzpomínky na společně prožitá léta.*⁷³ Schopenhauer na tuto ženu nezapomněl ani ve své závěti, kdy ji odkázal nemalé jmění.

⁷³ ABENDROTH, W. *Schopenhauer*. Olomouc: Votobia, 1995. 68 s. ISBN 80-85885-34-4

4. Pohlavní láska v díle Arthura Schopenhauera

4.1 Láska

Udělejme malou analogii. Platón nachází vznik lásky v bohu Erótovi. „*Takto se z mnoha stran souhlasně tvrdí, že Erós jest jeden z nejstarších bohů. A jako nejstarší jest nám příčinnou největšího štěstí. Já aspoň nevím, které je větší štěstí hned pro mladého člověka než dobrý milovník a pro milovníka miláček. Neboť vštěpovat lidem to, co je musí vodit po celý život, má-li býti krásný, nedovede ani rod, ani vynikající postavení, ani bohatství, ani cokoli jiného tak krásně jako láska. Co je to? Stud u věcí ošklivých, horlivý zájem o krásné; neboť bez těchto pohnutek nemůže ani obec, ani jednotlivec, vykonávati veliké a krásné činy.*“⁷⁴ Podstata Eróta je touha a projev nedostatku. Je to hybná síla, s jejíž pomocí se duše může dostat až k nejvyššímu poznání. Láska je podněcována pohlížením na smyslovou krásu, až je nakonec člověk schopen vidět i samotnou její ideu. V Platónově koncepci lásky je důležité hledat u partnera nejen fyzickou krásu, ale hlavně za ní spatřovat krásu duševní. „*Špatný jest onen obecný milovník, který miluje více tělo než duši; také není ani stálý, poněvadž miluje věc nestálou. Neboť když vadne květ těla, které miloval, odlétá pryč, zahanbiv tolik svých řečí a slibů; ale ten, kdo je zamilován do dobré povahy, setrvává po celý život, poněvadž srostl s tím, co je trvalé.*“⁷⁵ Platón ve svém díle *Symposion* dále tvrdí, že člověk má plodivý pud jak v těle, tak v duši. Jakmile dospěje do určitého věku, jeho přirozenost zatouží po plození, což je spojení muže a ženy. Ve smrtelném tvorů je právě toto nesmrtelné. Akt plození a početí je dle Platóna božská věc. „*Neboť jestliže se někdo oddá milenci, kterého pokládá za bohatého, pro bohatství, a pak je oklamán a nedostane peněz, neboť se ukáže, že milenec je chud, je to stejně nečestné; takový totiž ukázal, že by za peníze byl hotov komukoli k jakékoli úsluze, ale to není krásné. A obdobně jestliže se někdo oddá milenci, pokládaje ho za dobrého domnívaje se, že se i sám stane lepším skrze přátelství s milovníkem, a pak je třeba oklamán, neboť se ukáže, že to je špatný člověk a nemá v sobě zdatnost, přece jest to zklamání krásné, neboť tu zase i tento, jak vidět, dal najevo, že by pro zdatnost a pro své zdokonalení všechno každému ochotně učinil, a to zase jest ze všeho nejkrásnější. Takto je každé vyhovování, děje-li se za účelem zdatnosti, vším způsobem krásné. Takový jest Erós, který se zrodil z Nebeské bohyně, Nebeský, velmi cenný pro obec i pro jednotlivce, a ten nutí milovníka i milovaného velice pečovati o sebe sama ve směru k zdatnosti; všechny ostatní lásky pocházejí z oné druhé,*

⁷⁴ PLATÓN. *Symposion*. 6. vydání. Praha: OIKOYMENH, 2005. 21-22 s. ISBN 80-7298-139-0

⁷⁵ Tamtéž, 27 s.

obecné.⁷⁶ Lidé však neuznávali sílu boha Eróta. Kdyby tomu tak bylo, přinášeli by mu ty největší oběti. Erós je právě bůh nejlidumilnější, je lékařem toho, co musí být léčeno, aby lidstvo dosáhlo ideálního štěstí. Platón dodává, že v dávných dobách nebyla člověčí přirozenost taková, jako je dnes. „*Za prvé bylo trojí pohlaví lidí, ne jako nyní dvojí, mužské a ženské, nýbrž ještě k tomu bylo třetí, složené z těchto obou, z něhož nyní zbývá jen jméno, ale ono samo vymizelo; bylo totiž tehdy jedno pohlaví androgynů, co do podoby i jména složené z obého pohlaví, mužského a ženského; ale to je nyní pouhé jméno, kterého se užívá ve smyslu hanlivém... Trojí pohlaví takového způsobu bylo proto, že mužské pocházelo původně od slunce, ženské od země a to, které bylo složeno z obou, od měsíce...*“⁷⁷

U Schopenhauerovy koncepce lásky jsou city nedůležité a fungují pouze jako doprovod. Láska existuje na úrovni sexuálního aktu. Cílem Schopenhauerovi vůle je pouhé zplodění potomka. Stejně jako Erós je vůle k životu iracionální silou, ale má zaslepující charakter. Orientuje se především podle vnějšího vzezření protějšku, jenž je důležité pro zachování určité kvality. Cílem je, aby se vyrovnaly nedostatky obou partnerů a oni vytvořili přijatelný průměr. „*Schopenhauerovo pojetí lze vyjádřit také známým lidovým úslovím „protiklady se přitahují“.* Cílem je, aby se tak vyrovnaly nedostatky obou partnerů a oni vytvořili přijatelný průměr. Lidé ve vývoji ztratili mnoho ze svých přirozených schopností. Nemohou si už tedy být ani jistí, že porozumí vůli druhu.“⁷⁸

Platón uvádí ve své *Ústavě*, že Strážci omámení na slavnostech, na kterých se konají losování, si nevšimnou, že partnerky jsou předem vybrány a domnívají se, že toto losování je náhodné. Jsou ve velice podobné situaci jako ti, jež jsou omámení vůlí druhu (tito lidé se také domnívají, že si svého partnera vybírají podle svých představ). „*Jistou obdobou Platónova Filozofa, který volí Strážcům partnery, je vlastně Schopenhauerova vůle druhu. Ta se snaží vést, co možná nejlépe selekci druhu, směrem k jeho zachování. Lidé si myslí, že si našli partnera sami, ale ve skutečnosti jim byl určen. Podle Schopenhauera vůlí druhu, podle Platóna Filozofem, aby mohl vzejít na svět ideální potomek – pro Platóna ten nejlepší, pro Schopenhauera průměrný.*“⁷⁹

⁷⁶ Tamtéž, 28-29 s.

⁷⁷ Tamtéž, 33 s.

⁷⁸ FIŠAROVÁ, G. *Filosofie lásky v dílech Platóna a Schopenhauera*. [online]. 6. listopadu 2002. [cit. 26.3.2013]. Dostupné z www.ped.muni.cz/wphil/studenti/fisarova/laska.htm

⁷⁹ Tamtéž

4.2 Metafyzika pohlavní lásky

Všechna zamilovanost má své kořeny v pohlavním pudu, jež je Schopenhauerem definován jako vůle k životu. Cílem zamilování je zplození individua. „*Toto nové individuum je do jisté míry novou (Platónskou) idejí: jako se všechny ideje s největší prudkostí snaží vstoupit do jevu, chápajíce se k tomu náruživě hmoty, kterou mezi ně všechny rozděluje zákon kauzality, právě tak tato zvláštní idea lidské individuality s největší horlivostí a prudkostí usiluje o svou realizaci v jevu.*“⁸⁰ Pro Schopenhauera není podstatná opěťovaná láska, ale fyzický požitek z pohlavní lásky. Tvrdí, že ti, kteří mají jistotu opěťované lásky, nemohou být uspokojeni při nedostatku fyzického prožitku. Naproti tomu, pokud nemůže dosáhnout opěťované lásky, spokojí se s fyzickým prožitkem. Jelikož jsou hnaní vůlí k životu, vůlí k plození nové generace, je jedno, jakým způsobem k tomu dojde. Schopenhauer uvádí, že uspokojení pohlavního pudu předčí nedostatek opěťované lásky, což podle něj dokazují i znásilnění: Hlavní je, že dojde k uspokojení pohlavního pudu a na svět přijde nové individuum. „*Vzrůstající náklonnost dvou milenců je vlastně už životní vůlí nového individua, které mohou nebo by mohli zplodit.*“⁸¹

Na individualitu má druh větší právo než individualita, ale pokud má být individuum činné a přinášet oběti pro zachování a povahu druhu, nelze intelektu učinit důležitost věci natolik pochopitelnou, aby působila úměrně své významnosti. „*V takovém případě může tedy příroda dosáhnout svého cíle jen tím, že individuu implantuje jakýsi klam, díky němuž se mu zdá být dobrem pro něho to, co je ve skutečnosti dobrem pouze pro druh.*“⁸² Tímto klamem je instinkt. Ve většině případů na něj musíme pohlížet jako na smysl druhu, jenž se vůlí podává jako to, co druhu prospívá. Jedinec se mylně domnívá, že slouží sobě, zatímco slouží druhu.

Vůle, která se stala individuální, musí být klamána, aby to, co jí předkládá smysl druhu, vnímala jako smysl individua, tedy aby kráčela za individuálními účely. Schopenhauer uvádí, že máme jeden určitý, zřetelný a komplikovaný instinkt. Je to instinkt výběru druhého individua k pohlavnímu ukojení. „*Proto každý dává vážně rozhodnou přednost nejkrásnějším individuím, tj. takovým, v nichž je nejčistěji vyjádřen druhový charakter, a prudce po nich touží. Za druhé však od druhého individua požaduje zvláště ty dokonalosti, jež jsou opakem jeho vlastních.*“⁸³ Odedávna je známo, že při plození rozmnožují rodičovské zárodky nejen

⁸⁰ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 394 s. ISBN 80-901916-4-9

⁸¹ SCHOPENHAUER, A. *Metafyzika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 20 s. ISBN 80-85885-38-7

⁸² SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 395 s. ISBN 80-901916-4-9

⁸³ Tamtéž, 396 s.

vlastnosti druhu, ale i individua. To nás vzhledem k tělesným vlastnostem učí každodenní zkušenost.

Schopenhauer měl sklon vynášet překvapivé paradoxy. Například spojoval vůli s mužem a intelekt se ženou (vůle představuje aktivní zlo, intelekt pasivní dobro). „*Podíváme-li se na tento problém z hlediska našeho základního poznatku, že vůle je podstata o sobě, jádro, to radikální v člověku, naproti tomu intelekt to sekundární, přídavné, akcidence oné substance, tak i před dotázáním zkušenosti přijmeme alespoň to pravděpodobné, že při plození je otec jako sexus potior a plodící princip, báze, to radikální nového života, tedy propůjčuje mu vůli, matka však jako sexus sequior a pouze přijímající princip, to sekundární, propůjčuje svému potomkovi intelekt; že tedy člověk dědí svou morálku, svůj charakter, své sklony, své srdce po otci, naproti tomu stupeň, povahu a zaměření své inteligence po matce.*“⁸⁴ Plození je k ploditeli ve vztahu rozhodného přitakání vůle k životu. Jako věc o sobě není vůle ploditele odlišena od vůle zplozeného. Muž má dle Schopenhauera sklon k nestálosti v lásce, na rozdíl od ženy, jež má sklon ke stálosti. „*Muž totiž může pohodlně zplodit přes sto dětí za rok, bude-li mít k dispozici tolik žen, ale žena může přivést na svět, i kdyby měla sebevíce mužů, jenom jedno dítě.*“⁸⁵ Muž se bude ohlížet po jiných ženách, kdežto ona bude trvat pouze na jednom, protože jí příroda instinktivně nutí držet si živitele a ochránce budoucích potomků. Manželská věrnost je z tohoto důvodu u muže umělá, u ženy naopak přirozená. Cizoložství ženy je jak objektivně, tak subjektivně mnohem neodpustitelnější než u muže.

Schopenhauer se ve svých *Aforismech k životní moudrosti* zmiňuje též o sexuální cti. Ta se rozpadá na mužskou a ženskou. Ženská pohlavní čest je důležitější, jelikož u ženy je sexuální poměr hlavní věc. „*Ženská čest je tedy obecným míněním o nějaké dívce, že se nevzdala žádnému muži, a o ženě, že se vzdala jen svému manželovi.*“⁸⁶ Žena stojí jako celek k mužskému pokolení. Muži je dáno od přírody vlastnictví všech pozemských statků. Ženské pokolení se k vlastnictví těchto statků dostává skrze udržení si muže. „*Pohlavní čest mužů je vyvolána ctí ženy, která vyžaduje, aby si každý, kdo jako její protihráč přistoupí na pro ženu velmi výhodnou kapitulaci, dával pozor, aby se ho žena držela; aby tento pakt laxním porušením závazku neztratil svou pevnost a muži, kteří se vzdali všeho, se nemuseli ujišťovat o jediném vlastnictví ženy, které si vyjednali.*“⁸⁷

⁸⁴ Tamtéž, 379 s.

⁸⁵ Tamtéž, 398 s.

⁸⁶ SCHOPENHAUER, A. *Aforismy k životní moudrosti*. Pelhřimov: Nová tiskárna, 1997. 46 s. ISBN 80-901916-5-7

⁸⁷ Tamtéž, 47 s.

Mužova čest požaduje, aby trestal cizoložství odloučením od ženy. „*Pokud je vědomě trpí, dostává se mu od mužské společnosti hany: i když je však tato ostuda velká, není tak pronikavá, jako když ztratí svou čest žena, spíše jen lehká skvrna na jméno; protože u muže je pohlavní vztah podřadný, neboť stojí v cestě ještě mnoha jiných a důležitějších.*“⁸⁸

4.3 Zřetele formující náklonnost opačného pohlaví

V základu veškeré pohlavní lásky se nachází instinkt zaměřený na plození. „*Především sem patří, že muž má od přírody sklon k nestálosti v lásce, žena ke stálosti. Mužova láska očividně klesá od okamžiku, kdy dosáhla svého ukojení: téměř každá žena ho dráždí víc než ta, kterou muž má: touží po změně. Naproti tomu láska ženy od onoho okamžiku stoupá. To je následek účelu přírody, směřovaného k zachování a co nejsilnějšímu rozmnožení druhu.*“⁸⁹ Instinkt (mysl druhu, který chce zachovat svůj typ) způsobuje právě toto zalíbení v druhém pohlaví. Jelikož náklonnost k druhému pohlaví není objektivní, je třeba prozkoumat zřetele, jimiž se při tomto zalíbení řídíme. Schopenhauer tyto podrobnosti přisuzuje pouze mužům.

4.3.1 Absolutní zřetele

Co se týče věku žen, bude muž dávat přednost letům počínající až končící menstruace (nejlépe mezi osmnáctým a osmadvacátým rokem života ženy). Schopenhauer to vysvětluje tím, že mladá žena, která není krásná, je přesto ještě půvabná. Naproti tomu stará žena budí v mužích odpor. „*Účel, který nás zde nevědomky řídí, je zřejmě možnost plození vůbec; proto každý jedinec ztrácí pro druhé pohlaví na kouzlu v té míře, jak se vzdaluje od doby, která je pro plození nejvhodnější.*“⁹⁰ Problém zdraví je vysvětlován tak, že chronické nemoci odstrašují, protože přecházejí na dítě. Naopak akutní nemoci vadí jen přechodně. Schopenhauer neopomenul věnovat prostor těm podrobnostem, které se týkají kostry. Podle něj je to důležitý zřetel, jelikož je základem rodového typu. Nic neodstrašuje tolik, jako znetvořená postava. „*Dokonce ani nejkrásnější obličej nemůže být náhradou, spíše dáme přednost ošklivému při rovném vzrůstu.*“⁹¹ Jakýkoli nepoměr kostry cítíme velmi nelibě, není-li tato deformace způsobena náhodnými okolnostmi. Oproti tomu nás zjevně krásný vzrůst okouzluje, jelikož nahrazuje všechny nedostatky. Důležitost je zde přikládána i zubům, jež jsou dědičné a sehrávají důležitou roli při výživě. „*Čtvrtý zřetel je jakási náplň masa, tedy*

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 398 s. ISBN 80-901916-4-9

⁹⁰ SCHOPENHAUER, A. *Metafysika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 37 s. ISBN 80-85885-38-7

⁹¹ Tamtéž, 38 s.

převaha vegetativní funkce, plastičnosti, poněvadž slibuje zárodku bohatou potravu.“⁹² Muže odpuzují hubené ženy. Novorozeněti poskytuje dobrou výživu plná ženská hrud', která okouzluje mužské pohlaví. U tlustých žen dochází k atrofii dělohy, což způsobuje neplodnost. Tyto ženy budí u mužů odpor. Velký prostor Schopenhauer věnuje hledisku krásy. Klade velkou váhu krásnému nosu. Podle něj jde o druhový typ a krátký, vyhrnutý nos pokazil životní štěstí nespočetně dívkám. „*Malá ústa, následek malých čelistí, jsou velmi důležitá, jakožto specifický rys lidského obličej. Ustupující, jakoby uříznutá brada je zvláště odpuzující. Na posledním místě je zřetel ke krásným očím a čelu – to souvisí s duševními vlastnostmi, zvláště s intelektem, který se dědí po matce.*“⁹³

Jak bylo řečeno výše, tyto podrobnosti, které řídí náklonnost ke druhému pohlaví, platí pouze pro muže. U ženského pohlaví, nelze zřetele popsat tak přesně. Protože jsou ženy hnány instinktem a ne vkusem, budou dávat přednost před mladíky, kteří ztělesňují nejvyšší krásu, věku mezi 30 – 35 lety, kdy je podle instinktu nejlepší doba plodnosti. Schopenhauer dále uvádí, že ženy málo dbají na mužovu krásu, protože samy na sebe berou toto břemeno, které se dotýká jejich potomků. Pro ženu je důležitá mužova síla a odvaha, protože právě tyto vlastnosti jsou zárukou silného budoucího individua. „*Každou tělesnou vadou mužovou, každou odchylku od typu může žena se zřetelem k dítěti při plození odstranit, tím totiž, že je sama v témže směru bez vady nebo že dokonce vyniká na opačné straně. Výjimku z toho tvoří jen ty mužovi vlastnosti, které jsou vlastní jeho pohlaví a které tedy matka dítěti nemůže dát: mužská stavba kostry, široká ramena, úzké boky, rovné nohy, síla svalů, odvaha, vousy atd.*“⁹⁴

Dalšími ohledy jsou zřetele psychologické. Schopenhauer vysvětluje, že žena je přitahována mužovými vlastnostmi srdce nebo povahy, jenž se dědí po otci. Řadí se sem pevná vůle, odhodlanost, odvaha, počestnost a dobrota srdce. Intelektuální schopnosti na ženu nepůsobí, protože se nedědí po otci. Nerozum u žen neškodí, spíše by mohla nadměrná duševní síla, dokonce genius, působit nepříznivě jako abnormálnost. „*Proto často vidíme, že nehezký, hloupý a surový muž má u žen větší štěstí nežli vzdělaný, duchaplný a roztomilý.*“⁹⁵

Posledním druhem absolutních zřetelů jsou hlediska týkající se instinktu. Schopenhauer zde hovoří pouze o přímé (instinktivní přitažlivosti), ze které vyrůstá zamilovanost. „*V manželství nezáleží na duchaplné zábavě, nýbrž na plození dětí, je to svazek*

⁹² Tamtéž, 39 s.

⁹³ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 399 s. ISBN 80-901916-4-9

⁹⁴ SCHOPENHAUER, A. *Metafysika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 41 s. ISBN 80-85885-38-7

⁹⁵ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 400 s. ISBN 80-901916-4-9

srdcí, nikoliv hlav.“⁹⁶ Mužské pohlaví se v lásce instinktivní neřídí charakterovými vlastnostmi žen. „*Nesporně však zde působí vlastnosti intelektuální, poněvadž se dědí po matce; avšak jejich vliv je snadno vyvážen vlivem tělesné krásy, která působí přímo, neboť se dotýká důležitějších bodů.*“⁹⁷

4.3.2 Relativní zřetele

Relativní zřetele jsou individuální a záleží u nich na rektifikaci druhového typu, který je vadný. Korigují ty hlediska, které má již vlastní osoba vybírajícího a vytváří tak nový čistý typ. Každý miluje to, co jemu samotnému schází. Výběr vychází z individuálních vlastností a je zaměřen opět na individuální vlastnosti, a proto je mnohem určitější a rozhodnější než výběr u zřetelů absolutních. V těchto relativních zřetelech se nachází původ pravé, vášnivé lásky. Naproti tomu původ lehké náklonnost budeme nacházet podle Schopenhauera spíše ve zřetelech absolutních. „*Proto to nebývají právě pravidelné a dokonalé krásy, které vzbuzují velké vášně. Aby vznikla taková skutečně vášnivá náklonnost, je zapotřebí něčeho, co lze vyjádřiti jenom chemickou metaforou: obě osoby se musí neutralizovat jako kyselina a zásada v neutrální sůl.*“⁹⁸

Pohlavnost je podle Schopenhauera jednostrannost. V jednom jedinci je tato jednostrannost mnohem výraznější (na vyšším stupni) nežli v druhém. Potřeba je jednostrannost, která je jedincově individualitě protikladná. Je tedy zapotřebí, aby určitý stupeň jeho mužnosti odpovídal určitému stupni její ženskosti. Tím se každá jednostrannost vyruší a nejmužnější muž hledá tu nejženštější ženu. Stejně jako každé individuum tu osobu, která mu odpovídá ve stupni jeho pohlavnosti. „*Čím slabší je muž z hlediska svalové síly, tím více hledá silnou ženu: právě tak žena. Jelikož je však ženě přirozeně a zpravidla dána slabší svalová síla, tak zpravidla dávají ženy přednost silnějším mužům.*“⁹⁹

Ohled na komplexnost je pro Schopenhauera rozhodující. „*Blondáci touží po černovláskách či hnědovláskách, ale jen zřídka ony po nich. Důvod je ten, že světlé vlasy a modré oči již vytvářejí varietu, která je téměř abnormální... V pohlavní lásce proto příroda tihne zpět k tmavým vlasům, hnědým očím jako k pratyptu...*“¹⁰⁰ I v jednotlivých částech těla každý hledá korektiv svých nedostatků (tím rozhodněji, čím je tato část důležitější). „*Proto*

⁹⁶ SCHOPENHAUER, A. *Metafysika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 43 s. ISBN 80-85885-38-7

⁹⁷ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 400 s. ISBN 80-901916-4-9

⁹⁸ SCHOPENHAUER, A. *Metafysika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 45 s. ISBN 80-85885-38-7

⁹⁹ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 402 s. ISBN 80-901916-4-9

¹⁰⁰ Tamtéž

mají individua s tupým nosem nevýslovnou zálibu v nosech jestřábích, v papoušcích obličejích: právě tak je to u všech ostatních částí.“¹⁰¹ Intenzita zamilovanosti vzrůstá se svou individualizací. Jedno individuum může být dokonalým doplňkem druhého, to poté touží pouze po něm. Vše se děje k ustanovení co možná nejlepšího druhového typu. Musíme předpokládat, že nejen tělesnost, ale také mužova vůle a ženin intelekt musí být speciálně přiměřen, jelikož právě oni mohou zplodit určité individuum. „Vůle k životu zde vyžaduje objektivovat se ve zcela určitém individuu, které může zplodit jen tento otec a tato matka. Tato metafyzická touha vůle o sobě nemá v řadě bytostí žádnou jinou sféru působnosti než v srdcích budoucích rodičů, které proto zachvátí toto puzení a domnívají se, že si přejí sami kvůli sobě to, co má vlastně jen čistě metafyzický účel, tj. ležící mimo řadu skutečně se vyskytujících věcí.“¹⁰²

Příkaz vůle, který se objektivuje v druhu, se podává ve vědomí zamilovaného pod maskou anticipace nekonečné blaženosti, které by mohl dosáhnout spojením s tímto individuem. „V nejvyšších stupních zamilovanosti je tato chiméra tak oslňující, že když ji nelze dosáhnout, ztrácí život všechno kouzlo a zdá se neradostným... Vůle takového člověka se dostala do víru vůle druhu, nebo vůle druhu nabyla takové převahy nad vůlí individuální, že když nemůže působit v první vlastnosti, pohrdá i druhou.“¹⁰³

Láska odporuje nejen okolnostem vnějším, ale i vlastní individualitě, protože se podle Schopenhauera vrhá na osoby, jež jsou zamilovanému protivné, ty nenávidí a pohrdá jimi. Milenec ovšem zavírá oči před odpornými vlastnostmi a váže se s předmětem své vášně. Tak jej oslepuje klam, který mizí, jakmile je uskutečněna vůle druhu.

Výběr při uspokojení pohlavního pudu je založený na vlastnostech budoucí generace. Toto je potvrzeno nezničitelností podstaty člověka (podstata tkví více v druhu nežli v jedinci).

V zájmu druhu se uzavírají manželství z lásky. Účastníci se mylně domnívají, že následují své vlastní štěstí, ale jejich účel je jim cizí, protože spočívá ve zplození individua. „Svedeni tímto účelem, ať se potom snaží, jak mohou, jak by spolu vycházeli. Ale často bude mít tato dvojice, svedena dohromady oním instinktivním klamem, nejrozdílnější vlastnosti.“¹⁰⁴ Tato manželství jsou obyčejně nešťastná, jelikož je jimi pečováno o budoucí generaci na úkor pokolení nynějšího. Za vše může klam, který nutně musí následně zmizet. Naopak tomu je s manželstvími, které jsou uzavřené z konvence (důležitá role rodičů). Zřetele, jež se zde

¹⁰¹ SCHOPENHAUER, A. *Metafysika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 50 s. ISBN 80-85885-38-7

¹⁰² SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 404 s. ISBN 80-901916-4-9

¹⁰³ Tamtéž, 408 s.

¹⁰⁴ SCHOPENHAUER, A. *Metafysika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 74 s. ISBN 80-85885-38-7

projevují, jsou reálné, je jimi postaráno o štěstí současníků, avšak na úkor další generace (první okolnost je také problematická). „*Muž, který při svém sňatku hledí na peníze místo na ukojení své náklonnosti, žije víc v individuu nežli v druhu... Dívka, která proti radě svých rodičů odmítne návrh bohatého a ne starého muže, aby nedbajíc žádných konvenčních ohledů volila jenom podle svých instinktivních zálib, obětuje své individuální blaho druhu... jednala ve smyslu přírody.*“¹⁰⁵ Uzavíráním manželství je ošizeno buď individuum, nebo druh. Nemohou totiž konvence a vášnivost jít ruku v ruce. Manželství nejsou uzavírána z náklonnosti a svobodné volby, ale z nahodilých okolností a dalších vnějších ohledů. Právě z toho pramení špatné lidské fyzické, morální a individuální vlastnosti. „*Dbá-li se však vedle konvence také do jisté míry náklonnosti, je to pak jakési vyrovnání s geniem druhu. Šťastná manželství jsou, jak známo, vzácná, právě proto, že v podstatě manželství není hlavním účelem generace nynější, nýbrž budoucí.*“¹⁰⁶

¹⁰⁵ Tamtéž, 75-76 s.

¹⁰⁶ Tamtéž, 76 s.

5. Žena v myšlení Arthura Schopenhauera

5.1 Schopenhauer o ženách

Již samotné tělo Schopenhauerovi dává jasně najevo, že se žena nehodí k žádným duševním nebo tělesným pracím. Dluh, jež má žena vůči životu tak nesplácí činy, ale porodními bolestmi, péčí o dítě a poddanstvím muži, kterému má být k potěšení. Její život má plynout tiše a klidně na rozdíl od mužského pohlaví. *„Ženy jsou pohlaví horší jakosti, sexus sequior, které v každé příčině stojí teprve na druhém místě; je třeba dbáti jejich slabosti, prokazovat jim však nadměrnou úctu je směšné a nás muže jen ponižuje a připravuje o jejich vážnost k nám.“*¹⁰⁷ Podle Platóna byl člověk nejdříve jakýmsi hermafroditem, ale jelikož učinili lidé útok na bohy, Zeus je rozdělil na dvě odlišné bytosti. *„Konečně Zeus rozmysliv se pravil: „Zdá se mi, že jsem našel prostředek, jak by lidé zůstali, a přece odložili svou nevázanost, a to tak, že by se stali slabšími. Nyní totiž rozetnu každého z nich ve dvě a hned budou jednak slabší, jednak nám užitečnější, protože se zvětší jejich počet; a budou chodit rovně po dvou nohách...“*¹⁰⁸ Schopenhauer dodává, že však nevedl řez přímo středem a přes všechnu polaritu není rozdíl mezi kladným a záporným pólem nejen v jakosti, ale též v mnohosti. *„Když tedy původní těla byla rozřata na dvě, toužila každá polovice po své polovici, scházely se, objímaly se rukama i splétaly se k sobě vespolek, toužíce spolu srůsti, a přitom umíraly hladem i jinými následky nečinnosti, poněvadž neměly chuti k žádné práci jedna bez druhé. A kdykoli některá z polovic zemřela a druhá zůstala naživu, ta, která zůstala, hledala jinou polovici a k té se přivíjela, ať našla polovici původní celé ženy – kterou nyní nazýváme ženou - ať muže; a tak hynuly. Tu Zeus, smilovav se nad nimi, pomůže jim jiným způsobem a přeloží jejich pohlavní ústroje dopředu – neboť až dotud i ty měly vně a semene nekládaly do svých těl vespolek, ani z nich nerodily, nýbrž do země, jako cikády - přeložil tedy jejich pohlavní ústroje takto dopředu a zařídil skrze ně rozplozování v lidech navzájem, skrze ústroj mužský v ženském, za tím účelem, aby při spojení muže s ženou plodily, a vznikalo tak potomstvo; pakli by se setkal muž s mužem, aby aspoň nastávalo nasycení a starali se též o ostatní potřeby života. Jest tedy již od tak dávné doby lidem vrozena láska, spojovatelka staré přirozenosti, která se snaží učinit jedno ze dvou a lidskou přirozenost uzdravit.“*¹⁰⁹

Mužům byla přírodou svěřena starost o další generaci proto, aby se nezvrhlo. *„Je v tom projev pevné vůle přírody, jehož vyjádřením jsou ženské vášně... neboť tajná,*

¹⁰⁷ SCHOPENHAUER, A. *O ženách*. Brno: „Zvláštní vydání...“, 1993. 22 s. ISBN 80-85436-16-7

¹⁰⁸ PLATÓN. *Symposion*. 6. vydání. Praha: OIKOYMENH, 2005. 34 s. ISBN 80-7298-139-0

¹⁰⁹ Tamtéž, 34-35 s.

nevyslovená, ba nevědomá, ale vrozená morálka žen jest: „Máme právo šidit ty, kdož se domnívají, že tím, že se trochu starají o nás, individua, získali již právo na celý druh. Nám je uloženo a naší péči svěřeno starat se o uspořádání, a tedy i o blaho druhu. Děje se to skrze nejbližší, z nás vycházející pokolení. My chceme konat tento úkol svědomitě.“¹¹⁰ Protože jsou ženy na světě jen pro zachování potomstva, existují více v druhu než v individuu. „V srdci se obírají věcmi, které se dotýkají druhu, než věcmi individua. To dodává všemu jejich životu a konání jakési lehkomyšlnosti a vůbec rázu rozdílného od počínání muže. Z této různosti vzniká častá, ba skoro pravidelná nejednotnost v manželství.“¹¹¹ Pro ženu je přirozené poslouchat, proto se připojí k některému muži, od něhož se nechá ovládat, jelikož je jí souzené míti pána (je-li mladá, bude to milenec, je-li stará, pak zpovědník).

Jelikož je Evropa monogamický světadíl, manželství znamená pro muže rozpůlit svá práva a zdvojnásobit povinnosti. Moudří muži se často rozmýšlí, zda sjednat tak nerovnou smlouvu a přinést tak svou oběť. Monogamické postavení totiž staví ženu na úroveň muži. Schopenhauer se dovolává toho, že když zákony daly ženám stejná práva, jako mají muži, měl by jim býti dán též mužský rozum. „Čím více přesahují míru práva a pocty, které zákony přiznávají ženám, oč jsou nad přirozený poměr obou pohlaví, tím více zmenšují počet žen, které jsou skutečně účastny této výhody, a ostatním ženám ubírají z jejich přirozených práv právě tolik, kolik přidaly oněm.“¹¹² U těchto sňatků je počet vdaných žen omezený, a proto zbývá mnoho žen bez podpory. Ženy ve vyšší společenské vrstvě živoří jako staré panny, v nižší jsou pak nuceny konat těžké práce nebo se živit jako nevěstky, jejichž život je nečestný a neradostný, ale jsou stále nuceny k uspokojování pohlavního pudu. „Žijí tedy jako veřejně uznávaný stav, k tomu zvláštnímu účelu, aby chránily před svedením ty ženy osudem omilostněné a zahrnuté přízní, které už své muže našly nebo smějí doufat, že je ještě najdou... Co jiného jsou tyto ubožačky než ženy, které byly při tomto monogamickém zřízení tak strašlivě ošizeny! Skutečné lidské oběti na oltáři monogamie.“¹¹³

Naproti tomu v polygamii najde zaopatření každá žena a pro Schopenhauera je tento typ soužití dokonce dobrodiní. Neexistuje podle něj žádného rozumného důvodu, proč by si nemohl muž, jehož žena zůstává neplodná nebo zestárla, přibrat další ženu.

Kromě nepřirozených práv má žena i nepřirozené povinnosti, jejichž porušení ji způsobuje nešťastnou. Nejednoho muže odrazuje od manželství důvod majetkový nebo statkový. Teprve potom si přeje ženu podle své svobodné volby za jiných podmínek. „At' jsou

¹¹⁰ SCHOPENHAUER, A. *O ženách*. Brno: „Zvláštní vydání...“, 1993. 14-15 s. ISBN 80-85436-16-7

¹¹¹ Tamtéž, 16 s.

¹¹² Tamtéž, 25-26 s.

¹¹³ Tamtéž, 26-27 s.

tyto podmínky sebeslušnější, rozumnější a přiměřenější a žena svolí, netrvajíc na svých neúměrně velikých právech, poskytnutých manželstvím, bude tím přece do jisté míry ponížena, ježto manželství je základ občanské společnosti, a povede smutný život, poněvadž už je v lidské povaze, že klademe zcela nepřiměřenou váhu na mínění jiných lidí.¹¹⁴ Při nesouhlasu jí hrozí nebezpečí, že bude jako manželka náležet muži jí protivnému nebo zůstane starou pannou, protože doba, která je ženě určena k zaopatření, je dosti krátká. Schopenhauer dodává, že všichni mužové žijí téměř po celou dobu v mnohoženství, protože muž potřebuje mnoho žen. Tvrdí, že není nic spravedlivějšího, než že má muž povinnost starat se o více žen. Tak bude žena opět navrácena na své přirozené místo jako podřízená bytost. „*Dáma, tento nešvar evropské civilizace a křesťansko-germánské hlouposti, se svými směšnými nároky na úctu a zbožňování, zmizí ze světa. Budou pak už jen ženy, ale ovšem žádné nešťastné ženy, kterých je nyní v Evropě plno.*“¹¹⁵ Schopenhauer ještě dodává, že tato „dáma“ není hodna mužova zbožňování a úcty, nemá důvod nositi hlavu výše než muž a mít s ním stejná práva. Je to bytost, která by neměla vůbec existovat. Místo toho by měly existovat dívky vychovávané k podřízenosti a domáckosti. Měla by se dobře šatit, být dobře vychována v náboženství, ale nikdy se nemíchat do společnosti, pěstovat politiku nebo umění.

Žena byla vybavena přírodou na krátkou dobu krásou a půvabem, bohužel ke škodě všemu ostatnímu. Vše je zařízeno tak, aby ženy mohly zaujmout muže do té míry, že ti se nechávají strhnout a odhodlávají se vzít si je nadosmrtně na starost. „*Vyzbrojila tedy příroda také ženu jako každého jiného tvora zbraněmi a nástroji, kterých potřebuje k zajištění života, a to na dobu nezbytně potřebnou... Proto považují mladé dívky své domácí nebo živnostenské zaměstnání v duchu za vedlejší, ba dokonce za pouhý žert. Svě jedině vážné povolání vidí v lásce, v dobývání a v tom, co k tomu náleží, šatstvu, tanci atd.*“¹¹⁶ Mužské pohlaví dospívá až před osmadvacátým rokem života, žena již s osmnáctým, avšak z tohoto důvodu je její rozum značně omezen. „*Za pěstounky a vychovatelky dětí se hodí ženy právě tím, že samy jsou dětinské, titěrné a mají omezenější rozhled, zkrátka po celý život veliké děti. Jakýsi střední stupeň mezi dítětem a mužem, tj. pravým člověkem. Jen si všimněte, jak děvče dovede po celé dni s dětmi laškovat, poskakovat a tančit i zpívat, pomyslete si, co by asi v té věci na jejím místě dokázal muž, třeba měl nejlepší vůli.*“¹¹⁷ Schopenhauer uvádí, že ženy dávají najevo více soucitu a lásky než muži. Naopak co do spravedlnosti jsou ženy daleko za muži, a proto je to jejich největší povahová vada. Vzniká ze slabosti rozumu a je dále posilovaná

¹¹⁴ Tamtéž, 28 s.

¹¹⁵ Tamtéž, 30 s.

¹¹⁶ Tamtéž, 7-8 s.

¹¹⁷ Tamtéž, 6-7 s.

tím, že jako tvorové od přírody slabší se spoléhají na lest. Z toho podle Schopenhauera pramení sklon ke lhaní a vrozená zchytralost. Všechna síla a rozum muže byla přeměněna přírodou právě na ženinu lstivost. Přetvářka je proto ženám vrozena, její užívání je jim přirozené a žena se domnívá, že je v právu. Schopenhauer tak dochází k závěru, že je nemožné potkat ženu bez přetvářky. Vše směřuje k rozmařilosti a hýřivosti žen, která vede až k duševní pomatenosti, kdy si žena myslí, že úkolem muže je vydělávat peníze, jejich pak tyto peníze utrácet. *„Majetek, který muži velkou, stálou a neumdlévající práci těžce získali, spadne potom do klína ženám, které jej nerozumně zanedlouho promarní nebo jinak utratí, je právě tak velká jako častá neplecha, které by se mělo bránit omezením dědického práva žen... Majetek vydělávají muži, nikoli ženy; nemají tedy práva na neomezené držení majetku... Ženy by nikdy neměly volně rozhodovat o zděděném vlastním jmění... stále potřebují poručníka.“*¹¹⁸

Pouze mužský rozum, jenž je zaslepený pohlavním pudem, by mohl podle Schopenhauera nazývat ženské pohlaví krásným. Tato „krása“ pramení z tohoto pohlavního pudu. Schopenhauer nalézá výstižnějšího slova, krásu nahrazuje neestetičností. *„Od žen se také ani nelze nadít nic jiného, uváží-li se, že se ani nejznamenitější hlavy celého jejich pokolení nikdy nezmohly ani na jediný skutečně velký výkon... Vůbec nikdy nestvořily světu žádné dílo hodnoty trvalé.“*¹¹⁹ Ženy se v umění pouze opičí, nemají pochopení pro hudbu, básnictví ani výtvarné umění. Podle Schopenhauera vše předstírají s touhou zalíbit se, ale ve skutečnosti nejsou schopné účastenství vůbec na ničem. Důvod je ten, že se muž snaží vše ovládnout přímo, ale žena vše ovládá prostřednictvím tohoto muže. Vše spočívá v subjektivnosti, a tak ženy nemají pro objektivní věci pochopení. *„Ženy jako celek jsou a zůstanou filistry, od nejhlubšího základu a zcela nevyčísitelnými filistry. Proto při neprosto nesmyslném řízení, že se dělí s muži o stav i titul, jsou neustále podněcovatelky neušlechtilé ctižádosti. Kromě toho jsou zkáza moderní společnosti, ježto při uvedené své vlastnosti vládnou a usměrňují její činnost.“*¹²⁰

Pokud Schopenhauer pokládal za největší neřesti žen nespravedlnost, faleš a lež, pak dle něj vynikají právě v soucitu a lásce k bližnímu svému. *„I zde platí kompensace; spravedlnost je ctnost po výtce mužská, lidumilnost po výtce ženská. Myšlenka, svěřit ženám úřad soudcovský a vidět je ten úřad zastávat, budí smích. Zato milosrdné sestry překonávají*

¹¹⁸ Tamtéž, 32-33 s.

¹¹⁹ Tamtéž, 20 s.

¹²⁰ Tamtéž, 21s.

*i milosrdné bratry.*¹²¹ Největší přínos vidí Schopenhauer v tom, že ženské pohlaví žije v přítomnosti více než muži, a proto je schopná ji užívat lépe. Čerpá z ní svou veselost, kterou užívá k potěše muže.

5.2 Ženy v ideálním státě

V páté knize Platónovy *Ústavy* se její autor zaobírá postavením ženy ve svém ideálním státě. Důležitou úlohu hraje způsob plození dětí, jejich výchova a následné společenství žen a dětí. Jestli se to děje správně nebo nesprávně, má pak rozhodující význam pro zřízení obce. Platón předestírá, že je nutné vychovávat a učit ženy týmž úkonům, jakým se učí mužové, pokud k tomu budou mít dispozice. *„Jaké jest naše mínění o samicích psů-strážců? Zdali že mají společně právě tak všude hlídati, jako hlídají samci, a spolu s nimi loviti i ostatní práce společně konati, či že mají býti zaměstnány jen doma, protože rodiče a živíce štěňata k jinému nestačí, kdežto samci mají konati namáhavé práce a vésti všechnu péči o stáda? Všechno společně; ledaže při užívání samic hledíme na to, že jsou slabší, kdežto při samcích, že jsou silnější. Možno-li pak, tázal jsem se, užívati některého zvířete k týmž úkonů jako jiného, nedáváš-li mu touž výživu a totéž vychování? Nemožno. Budeme-li tedy užívati žen k týmž úkolům jako mužů, musíme je také témuž učit. Ano... Není tedy, příteli, žádného zaměstnání v obecním životě, které by náleželo ženě, protože jest žena, ani muži, protože jest muž, nýbrž přirozené vlohly jsou podobným způsobem rozděleny v obou pohlavích a všech zaměstnání se může účastniti podle své přirozenosti žena, všech pak i muž, ale ke všem jest žena tvor slabší než muž.*¹²²

Platónovi vyvstává problém, zda je ženská přirozenost schopná se spolčit s přirozeností mužů ke všem pracím nebo k žádné (popř. jen k některým). Odpovídá si tvrzením, že přestože má mužské pohlaví oproti ženskému rozdílné přirozenosti, bude jim umožněno vykonávat tytéž úkony. Obecně však platí, že ženy budou převyšovat muže v činnostech jako tkaní, vaření či pečení a to právě díky své přirozenosti. *„Pravdu díš, že takřka ve všem jest toto pohlaví daleko převyšováno od druhého. Arci mnohé ženy jsou v mnohých oborech lepší než mnozí muži, ale vcelku jest tomu tak, jak ty pravíš.*¹²³ Dokonce i Strážcovství jsou některé ženy schopné. Přirozenost je tedy i zde stejná jako u mužů, jen je slabší. Tyto ženy je třeba vybírat k takovým mužům, aby spolu vykonávali strážní službu. Právě tato část ženského pohlaví je nejlepší mezi ženami a jsou proto nejlepšími pro obec. Děti těch nejlepších Strážců mají být vychovávány, ale co se týče dětí těch nejhorších, tak ty

¹²¹ Tamtéž, 39-40 s.

¹²² PLATÓN. *Ústava*. 4. vydání. Praha: OIKOYMENH, 2005. 193 s. ISBN 80-7298-142-0

¹²³ Tamtéž, 198 s.

mají být likvidovány, má-li býti „chov“ co možná nejdokonalejší. Pro Platóna je v jeho státě rozhodující, aby ti nejlepší muži obcovali s těmi nejlepšími ženami co nejčastěji. Toto není nutnost nijak matematická, nýbrž erotická a toto nutkání má největší sílu uchvacovat lidské pokolení. „Ty tedy, jejich zákonodárce, jako jsi vybral muže, tak vybereš i ženy a odevzdáš jim je pokud možno podle stejné přirozenosti, ti pak, protože budou mít obydlí i stoly společné a soukromé nikomu nic takového nebude náležeti, budou žít společně... vrozenou nutností budou vedeni k vzájemnému pohlavnímu obcování.“¹²⁴

Muži, který se dobře osvědčí ve válce, má býti dovoleno hojnější obcování se ženami, aby bylo plozeno z jejich semene co nejvíce dalších takových mužů. Pro ženy Strážců bude velmi snadné mít děti, jelikož ty budou odebrány úřady a zaneseny do jakýchsi oddělení pro chov novorozeňat, kde o ně bude postaráno „pěstounkami“. Děti by měly být plozeny v tom nejlepším věku. „Žena, odpověď jsem, aby rodila obci počínajíc od svého dvacátého roku až do čtyřicátého; muž pak, jakmile vyšel z nejprudšího trysku svého mládí, od té doby aby plodil obci až do svého pětapadesátého roku. Vskutku, tj. při obou doba květu rozumového i tělesného.“¹²⁵ Pokud ženy nebo muži vykoučí z věku stanoveného pro rozmnožování, bude jim dovoleno volně obcovat, avšak nesmí býti povoleno plodu dostat se na svět.

Platón celou tuto část nakonec shrnuje. „Přijímáš tedy, děl jsem, vyložené společenství žen s muži, co se týče výchovy i dětí i strážení ostatních občanů, že mají jak doma, tak v poli společné konati strážní službu i společně loviti jako psi a ve všem všudy podle možnosti míti účast, a budou-li tak jednati, že budou jednati nejlépe, a nikoli proti přirozenému vzájemnému poměru pohlaví ženského a mužského.“¹²⁶

¹²⁴ Tamtéž, 202 s.

¹²⁵ Tamtéž, 205 s.

¹²⁶ Tamtéž, 212-213 s.

Závěr

Přesto, že základem práce je spis *Metafyzika lásky* a esej *O ženách*, se vše, co se týká Schopenhauovy filozofie se prolíná. Arthur Schopenhauer budoval svoji filozofii jako uzavřený systém, jehož všechny části jsou vzájemně propojené. Z tohoto důvodu byl v bakalářské práci dán prostor i vůli, představě, géniovi apod. V základu tohoto systému leží metafyzika, pomocí níž je vysvětlována např. pohlavní láska. Vše se týká vůle v člověku, který je jejím ztělesněním. Láska ve všech podobách přináší strast a bolest.

V bakalářské práci jsme se věnovali stěžejním filozofickým názorům Arthura Schopenhauera. Jeho filozofické kořeny nacházíme v myšlení staré Indie, Immanuelu Kantovi a Platónovi (od Kanta převzal věc o sobě, od Platóna ideje). Stěžejním místem práce je též neopomenutelná část, která se týká problému světa jako vůle a představy. Svět je nám dán jako naše představa, je tedy jen snem a iluzí. Avšak tento svět je námi zpracováván již při pouhém názoru podle zákona kauzality. Svět, jenž je nám podáván větou o dostatečném důvodu, je pouze svět jevů, věc o sobě poznáváme v nás jako vůli. Ta je jakožto podstata světa jediná, bezčasová, větou o důvodu neuchopitelná. Ve světě skutečném se projevuje skrze ideje, které ji vedou k objektivaci.

Ve druhé části práce je problém sveden na ženu. Jeho svébytný postoj k hodnocení ženského pohlaví byl podnícen jeho matkou. Její povaha v něm již od dětství vypěstovala nenávist nejen k ní, ale i všem ostatním ženám. Nepřispěl k tomu ani jeho nevzhledně vypadající obličej a neustále neúspěchy v milostném životě. Poměrně velká část některých kapitol druhé části byla věnována myšlenkám Platóna. Přestože některé myšlenky Schopenhauer převzal, pohled na ženu se u těchto filozofů značně lišil.

Po celý život pociťoval Schopenhauer k ženám zvláštní rozpolcenost. Jednu chvíli jimi pohrdal a vzápětí si z některé učinil idol. Jen zřídla prožíval něco mezi těmito dvěma krajnostmi. V objetí ženy i v područí sexuální představy mizelo Schopenhauerovi vždy jeho vědomí individuální.

Pro ženu je přirozené poslouchat. Žena, jež se dostane do stavu, který odporuje její přirozenosti, se připojuje k nějakému muži a od toho se nechává ovládat. Pohlaví je pro Schopenhauera ohniskem vůle a je svou tělesnou objektivací protipólem mozku, který zastupuje poznání. Ve sňatcích z lásky se projevuje zájem lidského druhu, nikoli tedy zamilovaných. Manželé si sice myslí, že skrze lásku vyjadřují štěstí, ale ve skutečnosti jejich city ovládá vůle druhu, která k sobě svádí dva lidi jednoduše kvůli tomu, aby vznikl nový jedinec. Konečný úděl všech milostných pletek, je důležitější než všechny ostatní účely

lidského života. Rozhoduje se jím složení příští generace. Závratné vytržení, které se zmocňuje muže při pohledu na ženu s jemu přiměřenou krásou a které mu kouzlí spojení s ní jako největší dobro, je právě smysl druhu.

Téma pojetí ženy v životě Arthura Schopenhauera stojí za pozornost. Jde však o látku, jak již bylo řečeno, velmi rozsáhlou. Schopenhauer se problému lásky a ženy, alespoň částečně, věnuje ve většině svých děl. I z tohoto důvodu není možné objasnit a vysvětlit všechny myšlenky v jedné bakalářské práci. Ani já jsem téma nevyčerpal. Přiblížil jsem koncepci, provedl jsem rozbor vybraných problémů a začlenil je do Schopenhauerova filozofického myšlení.

Resumé

Despite that the foundation of the thesis are publications *Metaphysics of Love* and *On Women*, everything that concerns Schopenhauer's philosophy is intertwined. Arthur Schopenhauer built his philosophy as a closed system, all of whose parts are interconnected. For this reason space was given in the thesis to will, vision, genius, etc. At the base of this system lies metaphysics which is explained with using the example of sexual love. All concerns the will of a man who is the epitome of itself. Love in all its forms brings sorrow and pain.

In our thesis we focused on the core philosophical views of Arthur Schopenhauer. Its philosophical roots are in the ancient Indian thinking, Immanuel Kant and Plato (from Kant he took over the thing about himself, from Plato his ideas). The key segment of the thesis also includes the essential part that concerns the problem of the world as will and idea.

In the second part woman is the one who is blamed for the problem. His distinctive approach to the evaluation of the female gender was prompted by his mother. Since childhood, she developed in him hatred not only for herself but also for all other women. Not very good looking face and constant failures in love life also contributed to all of this. A relatively large portion of some chapters of the second part was devoted to the ideas of Plato. Although Schopenhauer took over some of the ideas, the opinion on a woman in these philosophers differed considerably.

The topic of concept of women is worth the attention in the life of Arthur Schopenhauer, although it is a topic, as it was said, very extensive. Schopenhauer devotes the problem of love and women, at least partially, to most of his work. For this reason it is not possible to clarify and explain all the ideas in one thesis. Even I did not deplete the topic. I approached the concept, carried out the analysis of selected issues and incorporated them into Schopenhauer's philosophical thinking.

Použitá literatura

- ABENDROTH, W. *Schopenhauer*. Olomouc: Votobia, 1995. 160 s. ISBN 80-85885-34-4
- BLECHA, I. a kol. *Filosofický slovník*. 2. vydání. Nakladatelství Olomouc, 1998, 463 s. ISBN 80-7182-064-4
- FISCHER, J. L. *Arthur Schopenhauer – Genese díla*. Praha: Nakladatelství František Borový, 1921. 157 s. ISBN neuvedeno
- MANN, T. *Nesmrtelné stránky ze Schopenhauera: jak je vybral a vysvětlil Thomas Mann*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Františka Borového, 1948. 125 s. ISBN neuvedeno
- MATTHEWS, J. *Schopenhauerova vůle*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H Vyšehradská, s.r.o., 2002. 219 s. ISBN 80-7319-012-5
- PLATÓN. *Symposion*. 6. vydání. Praha: OIKOYMENH, 2005. 85 s. ISBN 80-7298-139-0
- PLATÓN. *Ústava*. 4. vydání. Praha: OIKOYMENH, 2005. 427 s. ISBN 80-7298-142-0
- RIEDLOVÁ, Michaela. *Pojem hudby v díle Arthura Schopenhauera*. Brno: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Ústav hudební vědy, 2011. 45 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Celhoffer.
- SCHOPENHAUER, A. *Aforismy k životní moudrosti*. Pelhřimov: Nová tiskárna, 1997. 142 s. ISBN 80-901916-5-7
- SCHOPENHAUER, A. *Metafysika lásky a hudby*. Olomouc: Votobia, 1995. 159 s. ISBN 80-85885-38-7
- SCHOPENHAUER, Arthur. *O vůli v přírodě a jiné práce*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. 599 s. ISBN 978-80-200-1547-1
- SCHOPENHAUER, A. *O ženách*. Brno: „Zvláštní vydání...“, 1993. 50 s. ISBN 80-85436-16-7
- SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa I*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 432 s. ISBN 80-901916-4-9
- SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa II*. Pelhřimov: Nová tiskárna, s.r.o., 1998. 479 s. ISBN 80-901916-4-9

STÖRIG, H. J. *Malé dějiny filosofie*. 8. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 653 s. ISBN 978-80-7195-206-0

TVRDÝ, J. *Průvodce dějinami evropské filozofie*. 2. vydání. Brno: Komenium, 1947. 490 s. ISBN neuvedeno

Internetové zdroje

FIŠAROVÁ, G. *Filosofie lásky v dílech Platóna a Schopenhauera*. [online]. 6. listopadu 2002. [cit. 26.3.2013]. Dostupné z www.ped.muni.cz/wphil/studenti/fisarova/laska.htm

CHYTILOVÁ, L. *Platónova ideologie*. [online]. 31. října 2002. [cit. 23.3.2013]. Dostupné z <http://www.ped.muni.cz/wphil/studenti/chytilova/platon.htm>

MACKŮ, M. *Schopenhauer a Nietzsche srovnání*. [online]. 14. srpna 2002. [cit. 14.3.2013]. Dostupné z <http://www.ped.muni.cz/wphil/studenti/macku/VULE.htm>